

ZSIDÓ ÉLET

FELEKZETI HETILAP

SZERKESZTETTE 1933—1937.

KECSKEMÉTI VILMOS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII., MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 1-363-61.ELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

A hitközségi választójog esete — Gál Jenővel

A *Pesti Izs.* Hitközség legutóbbi szomorúan szenzációs közgyűlésének legsajnálatosabb mozzanata volt a választójog kérdésében benyújtott indítvány elvetése. Dr. Friedmann Ignác tudvalevően dr. Vázsonyi Jánossal, dr. Klár Zoltánnal, dr. Hamvai Sándorral és ifj. dr. Miklós Gyulával indítványt nyújtott be a közgyűléshez, a hitközségi életben a nőkre is kiterjedő titkos és arányos választási rendszer megvalósítása iránt. Az indítvány mellett lelkesen és igaz meggyőződéssel szólalt fel Vázsonyi János, aki hitet tett az apja szellemében vallott és értelmezett valódi demokrácia mellett, amely nem ismeri el, hogy más demokráciának kell érvényesülnie a zsidóság falain belül és ismét másnak, ha a zsidók nem csupán „maguk között” vannak. Lelkesen és okosan védte az indítványt, persze annak előterjesztője, dr. Friedmann Ignác, valamint a cionisták részéről ifj. dr. Miklós Gyula is. Más nem szólalt fel mellette, pedig van ott abban a képviselőtestületben még néhány úr, aki szereti magát a profán politikában demokratává márkázott nagysággként gerálni. Ellenben felszólalt az indítvány ellen: dr. Gál Jenő. Nem voltunk jelen, nem tudjuk, most is azzal kezdte-e amivel mindig, ha nagy zsidó nyomatókat akar szavainak adni, hogy: *ivri onauchi*. Mint egy *vir unius sententiae*, mindig ezt vágja ki zsidó tromful. De akár mondta ezt, akár nem, hogy nagyon-nagyon rossz szolgálatot tett nemcsak a maga politikai hírnevének, hanem a zsidóságnak is, — az kétségtelen. Nem hiszem, hogy az antiszemita agitáció nagyobb

örömmel üdvözölhetett volna egy autentikus zsidó megnyilatkozást, mint a dr. Gál Jenő beszédét. Nem esodálnám, ha pl. nyilasék ebből azt a konzekvenciát vonnák le, hogy: „jó, hát legyen meg a magyar politikában minden 24 éves önjögű polgárnak a titkosan és arányosan gyakorolható választójoga. Azonban tiltakozunk az ellen, hogy az a többszörösen 10.000 zsidó, akinek Stern Samu és Gál Jenő nem hajlandó a hitközségi életben választójogot adni, mert nem tartják őket politikailag megbízhatónak, hogy azok titkosan gyakorolható választójogot kaphassanak a magyar közéletben. Ha nekik nem megbízhatók, mint zsidók, miért legyenek

nekünk megbízhatók, mint magyarok?”

Erre a politikai tetteire büszke lehet az a férfiú, aki magát a Lipótvárosban, mindig a nagy Vázsonyi Vilmos politikai helytartójaként szerette feltüntetni. Reméljük, hogy ha van benne némi kegyelet Vázsonyi Vilmos iránt, ezt vagy efélét többé nem fog önmagáról hirdetni. Ezután már hiába ágál a demokrata fórumokon, hiába hajigál demokrata-jelszavakat, hiába sírdogálja el demokrata-szíve keserveit és hiába arrogál magának demokrata autenticitást: mindenki tudni fogja, hogy az igazi demokráciától ez a Gál miben divergál.

Dr. Kala Pál

Mi lesz Palesztinával?

— Beszélgetés Dr. Patai Józseffel —

Az egész világsajtó részletesen tárgyalja Palesztina felosztásának kérdését, amelynek tervezetét most tette közzé az Angol Kir. Bizottság. Különböző kommentárokat fűznek különböző lapok a kérdéshez. A Zsidó Élet szerkesztősége leghelyesebbnek vélte, hogy felvilágosításért dr. Patai Józsefhez forduljon, aki csak a napokban érkezett haza a Szentföldről, amelyet évről-évre szokott tavasszal meglátogatni, előadást tartva a jeruzsálemi héber egyetemen, különböző kultúregyesületekben és legutóbb a jeruzsálemi rádióban.

Dr. Patai József a palesztinai ügyeknek legalaposabb ismerője, szívesen fogadta munkatársunkat és kérdéseire a következőkben válaszolt:

— „Nagy jelentőségű történelmi pillanat ez, amikor két ezer év után újra felvetődött a zsidó állam visszaállításának realitása, ami annyi

hosszú időn át csak rajongók álmodzásának látszott. Herzl Tivadar az első cionista kongresszus után azt írta bele naplójába: „Bábelben megalapítottam a zsidó államot. Ha ezt most hangosan mondanám kinevetnének, de 50 év múlva mindenki előtt világos lesz ez”. Az államhoz való akarat maga a legfontosabb.” Herzl Tivadar 50 éves + minust adott és ime alig 40 éve es a legjelentősebb világbirodalom, Nagybritánia a zsidó állam felállításáról adott most már nem deklarációt, mint annakidején Balfour, alatt, hanem komoly tervezetet szuverén zsidóállamról, határokkal a tenger felé, önálló hadsereggel, önálló gazdasági rendszerrel, a Népszövetségben való képviselettel, szóval mindazokkal a kritériumokkal, amelyek egy állam keretéhez szükségesek. Nem esoda, hogy ez a tény maga annyira lázas izgalomba hozta az egész világ zsidóságát,

A zárszámadás és mérleg títka

Mi történik a templomi adományokkal?
A személyzeti kiadások óriási összege

Írta: HÁMOS GYULA

Lapunk legutóbbi számában cikket írtunk fenti főcímen arról a rendszerről, vagy rendszertelen-ségről(?) ahogyan a Pesti Izr. Hitközségnél a zárszámadást készítik. Kérdéseket tettünk fel s a kérdések nevében felvilágosításokat kértünk, amelyekre azonban választ nem kaptunk. Cikkünk váratlanul nagy feltűnést keltett s élénken pertraktáltak mindenütt ahol zsidó ügyek szöbakerülnek. A közönséget meglepte a cikk bátor hangja, mely *tárgyilagosan és nyíltan* sorolt fel tényeket s ez az őszinteség szinte bomba módjára hatott a felekezeti közvéleményre. *Nem az a célunk, hogy az annyira óhajtott egységet megbontsuk*, mert sem a jelenlegi, sem semmiféle idő nem alkalmas, hogy a felekezeti életen belül egyenlenséget és bizalmatlanságot szítunk, azonban a *legelemibb joga mindenkinek, aki illetékes, hogy közérdekből választ kapjon bizonyos homályos és rosszul vagy egyáltalán meg nem magyarázott tételekre*. Nem lehet megelégedni azzal a többször hallott elnöki kijelentéssel, hogy mindennemű erkölcsi és gazdasági, illetve pénzügyi gestióért vállalja a felelősséget s aki bizalmatlan s nem bízik benne és az előjáróság intézkedéseiben, az mondjon le tisztségéről. Értse meg végre az elnök úr, hogy a hitközség vagyona *közpénz*, s a közönségből bárkinek, — különösen a közvéleményt képviselő sajtónak, — kötelessége is, joga is feltenni a kérdést, hogy mire fordítatnak bizonyos összegek.

Nem vitás, hogy a zárszámadás-

ból, illetve az indokolásból sok tétnél elmarad a magyarázat, sőt hézagok is előfordulnak, joggal tesszük fel tehát a kérdést, hogy például az 1936. évi zárszámadásban *miért nincs bevételezve a templomi adományokból tényleg befolyt 77.925.50 pengő?* Ebből az összegből *hitközségi célokra 18.502.45 pengő, más célokra 59.423.05 pengő* fordítottatott. A templomi adományokból az említett 18.502.45 pengő, egyéb adományok címén befolyt 4464.79 pengő, összesen tehát 22.967.24 pengő, van a zárszámadásban csupán bevételezve. Miért nincs az 59.423.05 pengő szabályszerűen bevételezve? S miért van csak kis betűkkel szeljegyzetként megjelölve ez a horribilis összeg? S mit jelent az, hogy *más célokra fordítottatott? Ez a legkülönbözőbb felleveésekre és találgatásokra* adhat alapot. Egy vallásérkölesi testület így nem számolhat el erkölcsi célú adományokról. Ilyen elszámolási műveletért a legkisebb magánvállalat könyvelőjét elcsapná annak vezetője. Az ilyen számadási rendszer teszi lehetővé, hogy pl. egy konkrét esetben, az egyik körzetben épen az adományok elszámolása körül súlyos elbírálás alá eső sorozatos események fordultak elő. Mi nem gyanúsítunk senkit sem, mert meg vagyunk győződve, hogy a kiadott összegekről a *belégek* megvannak, azonban *kétségbeesítő könyvelési hiba történik*, amelynek nem volna szabad előfordulni Stern Samu elnöksége alatt templomi és egyéb adományok címén:

1930 évben befolyt 87.384.80 P	bevételeztetett	22.180.72 P
1931 évben befolyt 75.180.40 P	bevételeztetett	22.375.56 P
1932 évben befolyt 64.242.85 P	bevételeztetett	18.548.23 P
1933 évben befolyt 64.454.70 P	bevételeztetett	20.723.37 P
1934 évben befolyt 68.130.90 P	bevételeztetett	18.808.54 P
1935 évben befolyt 64.839.66 P	bevételeztetett	21.668.52 P
1936 évben befolyt 77.925.50 P	bevételeztetett	22.967.24 P
Összesen: 502.158.81 P		147.268.18 P

Ha az adományok összegéből 502.158.81 pengőből levonjuk a bevételezett 147.268.18 pengőt, úgy azt látjuk, hogy 354.890.63 pengő vonatott el a szabályszerű könyvelés alól, melyet feltétlenül *könyvelési*

szabálytalanságnak kell minősítenünk.

„A hitközség ügyeinek központi irányító igazgatási szerve az *elnöki ügyosztály*, amelynek működése az összes hitközségi ügyosztályokra

kihat és amely tulajdonképen kezdeményezője, vonalvezetője, szervezője a hitközségi életben megnyilvánuló mindennemű hivatalos ténykedésnek. Minden egyes hitközségi ügyosztály működése szoros kapcsolatban áll az elnöki ügyosztálynal, de amellett az elnöki ügyosztálynak széleskörű sajátlagos tevékenységi köre van.

Az elnöki ügyosztály tevékenységi körében az elmúlt esztendőben 2382 *ügydarabot* intézett el, nem szólva a felek által személyesen előterjesztett, rövid úton elintéztetett kérelmekről.

Az elnöki ügyosztály ügykörébe tartozik a hitközségi jogügyek fontos teendőinek ellátása is, amit az ügyosztály keretében az ügyészség intéz. Az ügyészség külön iktatójában az elmúlt esztendőben 3820 *ügydarab* szerepelt”.

Ezeket a sorokat olvassuk az előjáróság jelentésében s erre az a megjegyzésünk, hogy az elnöki ügyosztályban tehát összesen 6202 ügydarab intéztetett el, ami 300 munkanapra számítva napi 20 ügydarabnak felel meg. Ha tekintetbe vesszük az elnöki ügyosztály személyzeti kiadását 244.203 pengőt, akkor egy ügydarab elintézése 39.38 pengőbe kerül, ami úgy gondoljuk, hyperluxus egy közpénzkezelő fenntartott erkölcsi testületnél.

Általában konstatalhatjuk, hogy a hitközség tevékenysége az *adminisztrációban éli ki magát*. Élénken illusztrálja ezt az, hogy a 4½ milliós évi költségvetéssel dolgozó pesti hitközségben az 1936. évi tényleges személyzeti kiadások összege 1.640.331.— pengő. Túldimensionálnak látjuk a hitközség adminisztrációját akkor, mikor éppen hivatalos helyen jelentik ki, hogy a *zsidóság szegény*. A több mint 60.000 adóköteles hitközségi tag felinél többjétféleg 10 pengővel lehet megadóztatni és mintegy 2800 tag fizet 100 pengőnél magasabb kultuszadót, vagyis az adókötelesek 47 százaléka.

Az előjáróság elismeri, hogy az adófizetők pauperiálódnak, ennek dacára azt látjuk, hogy pl. 1934. évben az alkalmazottak száma 708 volt, mely 1937-ben 726-ra emelkedett. *A hitközségi tisztviselők között ne csak 1—2 mandarin, s a többi kuli legyen, hanem a tisztviselői statusrendezését fontosnak és sürgősnek tartjuk, mert a tisztviselői kar lelkiismeretes és becsületes munkájáért nemcsak elnöki el-*

ismerést, hanem gondoskodást is megérdemel, mert nem lehet cél egy nyomorgó, panaszkodó, kesergő tisztviselő társadalom kitenyésztése.

Általában szeretnők, ha jövőben az egyes ügyosztályok tárgyalásá-

nál az oda beosztott tisztviselők létszáma is fel volna tüntetve azzal, hogy mennyi benne a véglegesített illetve havidíjas, hetidíjas és óradíjas tisztviselő. Az összesítésben pedig az egyes fizetési kategóriák volnaak részletezendők.

A foglalkozásokban való arányos eloszlás problémája a zsidóságban

Írta: Dr. RÓZSA IGNÁCZ

(Második közlemény)

Figyeljünk meg egy ilyen „jött-ment”, szegény zsidót, miként fog karrierje megalapozásához.

Mikor megjelenik a faluban nyolc gyermekével, agrórszakadt, éhes. Még rajta vannak az út szenvedései, esetleg az ütlegek nyomai. A jövőért való aggodás felélenkké, alázatosná teszi. Gyermekai alig merik magukat megmutatni, mert a nép egyszerű gyermekei már első ébredésükkor felejthetetlen leckét adtak nekik a felebaráti szeretetből.

Két zsidó család lakik a kicsiny faluban, a koresmáros, meg a boltos. Erzi, hogy nem szívesen fogadják ezek sem, mert konkurrenciát hoz. A falusiak azt a két zsidót már megszokták, talán meg is szerették egy kissé. Attól is félnek, ezek a „törzsökös” zsidók, hogy a „zsidók elszaporodása” a régi gyűlöletet felszínre hozza ő ellenük is. Igaz, a falusi bíró megengedte a letelepedést Sámuel zsidónak a falu végén, de az új zsidó nem hozott semmit és mégis élni akar...

Felénkén tér be a koresmáros-hoz és alázatos zsidó köszönéssel apellál a testvéri szolidaritáshoz. A koresmáros azt a tanácsot adja neki, hogy menjen napszámba. A zsidó elindul, napszámot keresni, de a falusiak kinevetik. Kinek kell zsidó napszám, aki még a szalonna komenciót is megveti?

A koresmáros kegyelemből ott tartja magánál pár napig, amíg hajlékot talál a nagy család. Itt, a „jött-ment” megismeri a falusiakat, meghallgatja beszélgetésüket, külséri szükségleteiket, már-már kenyerért, tejért, tojásért, apró szolgálásokat el is végez nekik.

Megtudja, hogy Pista bácsinak lóra van szüksége a tavaszi szántáshoz. Azt is hallotta, hogy János gazda meg el akarja adni a lovát. Neki ugyan nincs lova, csak „két-lábú”, de ezen addig nyargal ide-oda míg a lóvásár létre nem jön. Már az áldomásívason „passzív” részt is vesz, sőt a János bácsi egy tyukot, a Pista bácsi felesége három liter lisztet küldött a „zsidóknak”. Az első szombat már örömtelen múlik el. Így szerzi a zsidó az első éllelment pénz nélkül, tőke nélkül. De érdemtellenül talán? Csalással? Ó, nem! Pista bácsi és János bácsi meg vannak elégedve a cserével. Sámuel zsidónak meg van már a hal-

vány reménye, hogy a közvetítés alkalmai nem fognak hiányozni ezentúl sem...

Amikor pénz is akad közvetítési díj gyanánt, meg van adva a lehetőség, hogy Sámuel rövidárút visz a piacra, a tanyákra és a szomszédos falukba. Pár év múlva, Isten segítségével, megnyílik Sámuel zsidónak a boltja a falú szélén, amely már kielégíti a falusiak divatszükségleteit is...

Sámuel zsidó gyermekei nőnek. A két legidősebb a boltban segít már. A harmadikból városi kereskedő lesz. Beadja inasnak a szomszéd városba. Ha felszabadul, ügyes segéd lesz; elveszi a cégtulajdonos lányát... Miesoda boldog remények. De mi lesz a kisebbekkel? Az idősebbek csak héber tudományokban jártasak, amit napról napra súlyosabban érznek. Mikor a kis bolt már fellendül, arra gondol, hogy a városba költözik, mert ott iskolák vannak. A negyedik gyerek nagyon jóeszi, a falusi iskola rektora megdicséerte. Ennek már gimnázium kellene. Így a negyedik a középiskolába kerül, az ötödik felsőpariskolát végez, a hatodik szabónőnek megy, a hetedik kalapdiszítónék és a legkisebb, akinek már sok a segítsége a felnőtt testvérekben is, ügyvédnek készül. Ime, így megoszlik az ősfoglalkozás. Minden lett a Sámuel zsidó gyermekeiből, csak földmívelő nem. De lehet földmívelő unokája, ha földet tud szerezni. Az ügyvéd fia, Sámuel zsidó legkisebb unokája, már a gazdasági akadémiát végzi, az a terve, hogy abban a faluban birtokot bérel, amelyben őse az első lovat közvetítette. Most már ő is bőrkabátban

jár és agrárkérdésekről tárgyal a kaszinóban.

Lehet, hogy a fejlődés nem így gyors, egy emberöltő alatt ritkán történik meg ez a metamorfózis, de általában így megy. Most azt kérdezzük, jól van-e ez így, vagy káros, amelynek a köz javára gátat kellene vetni? Jogos-e az a zsidógyűlölet, amely azért támadt föl, mert Sámuel zsidó semmivel kezdte és az unokája, vagy a dedunokája már nagybérlő, vagy földbirtokos, vagy valami vezető szellemű pozícióban van?

Azt is megkérdezzük, lehet-e limitálni a foglalkozásokat vallások szerint? Van-e ennek valami gyakorlati értéke?

Világos, hogy nem a vallások szerint, hanem a termelés érdekeire való tekintettel és a fogyasztás legjobb kielégítése céljából lehetne csak ezt az elosztást irányítani. Azonban az uralkodó világszemlélet az aránytalanságot csak a zsidónál ismeri föl.

Az orthodox zsidónál a vagyanyszerzés és az abban való éles jobban szembeötlik, mert kisebb a mimikri-je, nem simul a környezethez. Bárhol megjelenik „tápláléka” után, nyomában az ellenség, amely könnyen felismeri és feltűnő szakállánál és pajszénél fogva könnyen meg is ragadhatja...

A modern zsidó életküzdeme és konkurenciája sokkal erősebb hatású, de kevésbé feltűnő, mert a mimikri-je nagyobb. A modern antiszemitizmus előtt azért válik az ilyen zsidó még gyűlöltebbé.

Más versenytársat is gyűlöl a nemzsidó, de a zsidót még jobban, mert úgy nevelték, hogy annak versenyeznie nem szabad, mert az egy inferiörus faj. Látja a szomszéd kereskedőt, az iparost, az orvost, az ügyvédet, a mérnököt, aki zsidó, és mégis ugyanarra törekszik mint ő, sőt néha nagyobb sikerrel, hogy szabad a zsidónak vele versenyeznie? Gyermekekörében még kövel dobálta a hivatalnoktársának az apját, amikor végigházalta a falut. És ime, most itt ül vele ugyanazon írószobában. Ha alantasa, még hagyján! De esetleg főnöke! Milyen igazságtalanság! Egyszerre léptetik őket elő? Ez reánézve mellőzés! A zsidót előbb? Ez vakmerő zsidó szolidaritás!

A kézimunkást is irigységgel föliti el, ha látja, hogy mások könnyebben élnek. Ez az irigység nemcsak a zsidó ellen, hanem mindenki ellen feltámad. A baj csak az, hogy a született úrtól, a nemzsidótól, megszokta a nép parancsolást, azonban felháborítja, ha az a zsidó parancsol nekik, akinek — nevelése szerint — alázatos engedelmség a kötelessége.

A nehéz és könnyű foglalkozások elosztása olyan probléma, amely nemcsak a zsidókat érinti, hanem általános társadalmi kérdés mindenütt a világon és ennek megoldása az Igazság uralmával esik egybe.

A falusi batusy zsidó legszebb álma, hogy fiából orvos lesz. E nagy cél érdekében mosolygva tūr

Pensione Ristorante

Tauber Abbazia

elsőrendű orth. kőser konyha, szobák minden komforttal.

Teljes pensió 25 lirától. Clearing fizetés.

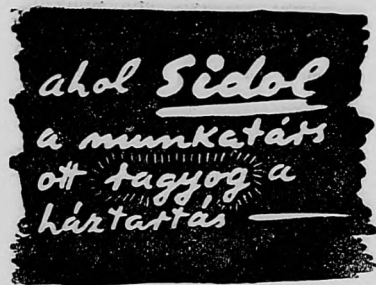
és szenved, mert tudja, hogy majd a fia megkapja azt a megbecsülést, amelyért ő egész életében hiába epekedett.

Ezen álmodozásánál eszébe sem jut, hogy az ő fiával már a zsidók javára nagyobb százalék fog az értelmiségi középosztályhoz tartozni. Eszébe sem jut, hogy majd a fia a nem zsidó orvosnak versenytársa lesz, s ezzel növeli a gyűlöletet az egész zsidóság ellen. Ki tagadhatná meg az apától azt a jogot, hogy jobb sorsra szánja a fiát, mint amilyen neki volt? Elég sok ideig élt ő megaláztatásban. A Talmud tudománya nem óvta meg őt a megaláztatásoktól. Hozott ugyan neki égi vigaszt, de annál több földi nyomoruságot is.

A tanulás és tanítás zsidó kötelesség. Amikor a zsidó felszabadul abból a hitből, hogy a világi tudományok tanulása bűn, amikor a befogadó népek kinyitják iskoláikat előtte, mohó vágygal rohan az iskola padjaiba, az Almatater csarnokaiba, hogy megtelítse magát, a tiltott gyümölcselel, a tudománnyal.

Igy támad az a vád, hogy a zsidóság *többet dolgozik az eszével, mint karjával*. Azonban *ennél a vádnál nagyobb dicséretet nem lehet egy népről mondani*. Nem viszed oda a haladás minden nemzetet, hogy a természetet külső erőt a szolgálatába szegődöttet? Aki felszabadítja a szántóvetőt, a bányász, a kőtörőt, a csatorna-tisztítót, nehéz robotja alól, hogy mint gépet irányzó szerv, eszének tevékenységével végezze el ezeket a feltétlenül szükséges munkákat, az emberiség legnagyobb jótévedője lesz. Nem kárhoznatni, de dicsérni kell azt, aki az esze tőkéjéből akar élni, aki tanultsága által akar felemelkedni a rögből. Milyen reakciós gondolat azt mondani, hogy hozzuk vissza a faekék korszakát mert a gézekék mellett a földműves kevés testi erőt fejt ki.

A zsidóságnak a szellemi térre való fokozottabb özönlése asszimilációs termék is, annak a felismerése, hogy a szellemet nem lehet úgy eltalálni, üldözés közben, mint a testet. (Folytatjuk.)

emelések miatt elementáris, oly elementáris, hogy egyes hírek szerint a *Fővárosi Kereskedők Egyesülete egészen hivatalos formában kíván tiltakozni az adóemelések ilyen mértéke ellen*. De tiltakoznak maguk az áldozatok is. Történt olyan eset, amikor az adófizetők múlt évben már háromszorosára emelt adóját ismét a háromszorosára emelték azzal a cinikus indoklással, hogy az adófizető *igen könnyű kézzel szokott adakozni jótékony célokra*, nem eshet tehát túlságosan nehezére a felemelt adó megfizetése sem. Mondanunk sem kell, hogy a jótékony-ságáért ilyen módon sujtott adófizető *máris erősen csökkentette azoknak a támogatásoknak összegét, melyeket egyes intézményeknek juttat*. Így aztán nem lesz esoda, ha az intézmények valóban súlyos helyzetbe fognak jutni!

Általában, igen sok adófizető fenyegetőzik azzal, hogy ha adóemelését fenntartják, teljesen beszünteti a jótékonykodást. A helyzet tehát az lesz, hogy magasabb összegek fognak jutni a Síp-utca mamut-adminisztrációjának ellátására. De el fognak sorvadni a pesti zsidóság gyönyörű intézményei, melyeket a hívők áldozatkészsége tartott fenn elsősorban. Akadtak olyan adófizetők is, akik a hitközség fizetési meghagyásának ama érvével szemben, mely szerint az adóemelés a hitközség anyagi helyzete teszi szükségessé, megállapították, hogy ennek a magyarázatnak nem lehet komoly tartalma, ha figyelembe vesszük a hitközségi költségvetésben szereplő számokat, melyek a költségvetés egyensúlyára mutatnak, ha arra gondolunk, milyen jelentős összegeket használt fel a hitközség a budai választás és a chevra választás propagandájára és milyen hatalmas összegeket juttat egyes felekezeti orgánumoknak.

Végül még egy veszedelemmel fenyeget az adóemelések túlhajtsa. Igen sokan akadnak olyanok is, akik azzal fenyegetőznek, hogy az adónak ily mérvű emelése anyagi

Könyörtelenül dolgozik a pesti adóprés

Mindenért Buda felelős? — Büntetik a jótékonykodókat

A kereskedelmi érdekképviseletek megmozdulása az adótulkapások ellen

Városszerte ismét a *legnagyobb felháborodás hangján* beszélnek azokról a *megdöbbentő mérvű adóemelésekről*, melyekkel a pesti hitközség tagjainak nagyrészt sujtotta. Ezek az adóemelések messze túlhaladják a normális emelés mértékét, annak ellenére, hogy a jelenlegi viszonyok között az adófizetők túlnyomó része még a legminimálisabb megterhelést sem bírja el.

Az adófelsőzlamlási bizottságokban pedig — értesülésünk szerint és nyilván a kancellária utasítására — azt a cinikus és igen átlátszó célnál választ adták adó-mérséklés helyett a panaszkodó hitközségi tagoknak, hogy az egész horribilis adóemelését köszönjék meg Budának. Miután ugyanis a Buda beolvastásáért indított kampány nem vezetett Buda ellenkezése miatt sikerre, Pest az átköltözötték miatt igen jelentékeny adójövedelemről esik el, a hitközség kiváló intézményeit pedig el kell tartani, nem marad más hátra, mint az ultima ratio: az adóemelés.

A pesti polgár persze felháborodik ezen s ez a felháborodás az amire a Führernek és kancellárjának szükség van. Mert a cél az, hogy a felháborodás moraja jusson el bizonyos pesti kívánságok iránt eddig igen kevés fogékonyságot mutató illetékes fülekbe és ezáltal segítsen

diadalra jutni bizonyos ambíciókat, melyek eddig igen kevés eredményre ostromolták az illetékes helyek jólinformáltságának és objektivitásának fellegvárát.

Persze azt elmulasztják az adó-kivető bizottságok urai a panaszkodó hittestvérrel közölni, hogy a pesti hitközség mamutadminisztrációjának regije mellett egészen elegendő összeg mely a Budára költözött hitközségi tagok adóját jelenti. Arról sem világosítják fel, hogy Pest legnevezetesebb intézménye a kórház, önmagát tartja el, a többi intézmények közül pedig csak a vakok és a siketnémák intézetei kívánnak jelentősebb áldozatot a pesti hitközségtől; a többieket azok az egyesületek tartják el, melyek azokat életrehivták és ezekkel szemben a hitközség áldozatkészsége nem haladja meg a havi 500—1000 pengőt. De a pesti kancellária nem válogatós az eszközökben, ha propagandáról van szó és igen jellemző egész beállítottságára hogy annak az adóemelésnek ódiumát, melyet az egész adminisztráció túlméretezése tesz szükségessé és nagy összegeknek a hitélet szempontjából egészen mellékes, felesleges célokra juttatása elkerülhetlenné Buda nyakába akarja sózni.

Egyszóval a felháborodás az adó-

romlásukat idézheti elő, kénytele- nek tehát ennek elhárítására in- kébb kilépni a zsidó közösségből. Szomorú, hogy akadnak olyanok, akik ilyen természetű anyagi ügyek miatt akariák elhagyni hitüket, de ha már ez a tényleges helyzet, akkor ezzel számolni kell és nem sza- bad a veszedelmet egy „majd meg- gondolják” jelentőségű kézlegyin- tessel elintézni.

Itt jegyezzük meg, hogy az ille- tetkes előljáró úr nemrég kijelen-

tette, hogy *mindössze 2800 adófize- tőnek fogják felelni az adóját.* Információink szerint azonban há- romszor annyi esetben fog megtör- tenni az adó emelése.

Annak idején a pesti hitközség budai exponensei a választási kam- pány alatt ismételtlen kijelentették, hogy Pest hajlandó győzelme ese- tére garantálni a jelenlegi adók érintetlenségét. Miért nem garan- tálja tehát ezt a saját tagjaival szemben!...

mennyi árnyalatának képviselői nyilatkoztak a Zsidó Távirati Iro- da előtt és kivétel nélkül mély el- keseredésüknek adtak kifejezést. Ez a felosztási terv szerintük egyenes gúnyt jelent, ha tekintetbe vesszük a zsidóság Palesztinai építő munká- janak eddigi eredményeit. A „Ha- boker” szerint a Peel-terv hatalmas koncessziót jelent az arab terroris- ták számára, akik belőle azt a kö- vetkeztetést vonhatják le, hogy a zavargás jutalommal jár. A „Dwar” szerint egy zsidó állam Jeruzsálem nélkül, Negew, Ruthenberg kon- ccesszió és Palestine Petash Co. nél- küli anyyi, mint cionizmus Cion nélkül és zsidó állam zsidók nélkül. A „Haarez” leszögezi, hogy a zsidó- ság soha nem fog olyan tervet he- lyeselni, mely nem képes sokmillió zsidó problémáját megoldani.

ZSIDÓ VILÁGKRÓNIKA

Palesztina felosztásának

terve tehát valósággá változott. Napirendre került a Peel-bizottság jelentése, mely azt ajánlja, hogy az angol kormány lemondva Palesz- tina mandátumáról ajánlja a Nép- szövetségnek, hogy a jelenlegi an- gol mandátum-területből alkosson két önálló államot, egy zsidó és egy arab államot, míg a szent városnak Jeruzsálem, Nazareth, Bethlehem nemzetközi területté nyilváníttassa- nak angol ellenőrzés alatt.

A világsajtó

természetesen igen részletesen és behatóan foglalkozik ezzel a nagy- jelentőségű világpolitikai esemény- nyel. A zsidó lapok csaknem egy- öntetűen a felosztás terv ellen fog- lalnak állást. A L'Univers Israélite például részben gúnyos, részben re- zignált hangú cikkében felveti azt a kérdést: ki fogja a bevándorlási engedélyeket adni, ha tényleg meg- valósul a zsidó állam. Lehetséges lesz akkor, hogy olyan zsidók előtt, akik hazájukat bármilyen okból kifolyólag kénytelenek elhagyni ne nyilvánjanak meg a zsidó állam ka- pui? Ime: Lengyelország máris elé- gedetlen, mert ebben a kis ország- ban valóban nem kaphat helyet az a zsidó tömeg, melyet a lengyel kor- mány Jabotinsky úr segítségével oda szeretne kitelepíteni!

Max Brod

a „Selbstwehr”-ben vezércikkben foglalkozik a Peel-jelentéssel. Meg- állapítja, hogy a zsidóság ismét történelmének egyik legnagyobb el- határozása előtt áll. Csaknem 1900 év előtt elpusztult a szuverén zsi- dó államszervezet és most ismét életre keljen, nem a zsidó otthon, hanem a zsidó állam, Herzl állama. Sajnos oly törpe formában, hogy

Palesztina szétdarabolásának fáj- dalma erősen felülmúlta a zsidó ál- lam megszűlése feletti érzett örö- münket. Megoldhatja ez a törpe ál- lam a zsidókérdést? Életképes lesz-e gazdaságilag? Erez Israel Jeruszá- lem nélkül — elképzelhető ez? „Nem” fejezi be Max Brod „a Peel-jelentés nyilvánosságra hozatala korántsem jelenti harcunk végét. A harc most kezdődik újra.”

A bécsi sajtó

sok jóindulatta kezeli zsidó szem- pontból a kérdést. A „Neue Wiener Tageblatt” kiemeli a zsidóságnak hatalmas eredményeit Palesztiná- ban és Angliát azzal vádolja, hogy gyengesége az arab terrorral szem- ben okozta a jelenlegi súlyos hely- zetet.

A „Matin”

úgy látja, hogy a megalakítandó zsidó állam, amennyiben gazdasági- lag és katonailag elég erős lesz, igen fontos elemévé válhatna a köz- zel Kelet egyensúlyának és bizton- ságának.

A „Star”

megjósolja, hogy a jelentést elke- seredett hareok fogják követni és előrelátható ellenkezés minden ér- dekeltrészeről. Mindenesetre igen különös, hogy a bizottság akkor ja- vasolja Palesztina területének kor- látozását, amikor nőttön-nő a szük- sége egy olyan területnek, ahol az európai zsidóság üldözött része me- nekvést találna.

Palesztinában

is súlyos esalódást és lehangoltsá- got okozott a terv. A zsidóság vala-

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Kommentár nélkül

Egy fiatal zsidó, állástalan ta- nár, aki diplomáját a Pázmány Péter egyetemen szerezte, olasz nyelven írt doktori értekezését be- küldte az egyik olasz egyetemnek, ahol tanulmányai közben néhány hónapot töltött és úgy mellékesen annak a vágyának adott kifeje- zést, hogy mennyire szeretné ott ismét néhány hónapig tudását fej- lesztetni. Az olasz rektor válaszá- ban sajnálatának adott kifejezést, hogy a sok korábbi előjegyzés miatt nem igen biztathatja va- lamely ösztöndíjjal, de minden esetre adja be eziránt való ké- relmét. A fiatal tanár nem folya- modott ösztöndíjért, mert ezt ki- látástalannak látta. Annál na- gyobb volt meglepetése és öröme, midőn rövid hetek múlva újabb levelet hozott a posta Itáliából, s ebben az egyetem rektora közölte, vele, hogy neki ítelték az egyik 1500 lírás ösztöndíjat — kérvé- nyezés és protekció nélkül. Még a vallására sem voltak kíváncsiak. Ezzel szemben nem lesz érdektelen annak fölemlítése, hogy egyik budapesti kózkórház egyetlen mutatóba kinevezett zsidó orvosa nem fogyasztatja ebédjét a kór- házi orvosok közös menzáján, ha- nem azt a szobájába küldik neki.

Ruzsbach (Slovensco) THERMÁLIS GYÓGY- ÉS STRANDFÜRDŐ
kítűnő orth. כּוּס konyha. — FRIEDMANNÁL „Villa Meth”
Vasutállomás: Podolínec.

A szidra margójára

Dövórim

Irta: Dr. RUBINSTEIN MÁTYÁS
szekszárdi főrabbi.

„Écho eszó lovadi torecháchem umnazáchem yörivehem. — Miképpen viselhetném én egymagam a ti bajaitokat és a ti terheiteket és a ti pereiteket?”

Az ünnepek mellett, amelyek történeti emlékeinket örökítik, vannak emléknapiaink is, amelyek bevilágítanak történetünk rejtekébe. Miért kellett Izraelnek annyit szenvednie, mint egy népnek sem a világon? Megmondja igénk kapcsán tiszó-beov gyászemléknapon „vö-richem” — jajdult fel Mózes. Nem volt béke Izraelben, nemcsak peres ügyeket illetően, hanem általában, lelki vonatkozásban sem. Valami „turáni átok”-féle dúlt kezdettől fogva Izrael soraiban. Első megnyilatkozása ennek a birodalom kettészakadása volt, aminek végkövetkezménye meg a birodalom rombadülése volt. Emlékezzünk csak arra, hogy az időszámításunk első százada körül hány pártra szakadt Izrael. A „farizeus”, „szaduceus” „esszés” hármas elnevezése jelzi az akkor bekövetkezett áldatlan pártbomlást. Jellemző a tannak feljegyzése: „Mipné mah choráv (mikdos séni)? Mipné sehojszó bösínász chinom — miért pusztult el a második szentély? Oknélküli gyűlölködés miatt.”

A második ok, amely előidézte Jeruzsálem pusztulását: vallás-erköcsi romlottság volt. „Chét chvöh Jerusolájim al kén löszinöh hojszó — olvassuk Jeremiás Sírmaiban — Vétkezvén, vétkezett Jeruzsálem, azért lett esufságá.” Így volt az Jeruzsálem első elpusztulása alkalmával s nem lehetett sokkal különb a második elpusztulásnál sem. Így kapcsolódnak egymásba a szidra, Écho könyve a történeti ismereteink kapcsán az okok amelyek miatt bekövetkezett Jeruzsálem ketszeri pusztulása. Kétség telenül hatalmas ellenségektől való megtámadtatása okozta Jeruzsálem romlását, de ha erősebb lett volna az összetartás, ki tudja, hogy nem lett volna-e eredményesebb a védekezés.

Most is pártokra szaggatva Izrael. Ha vallásos okokból nem is lehetséges az egyesülés, de kifelé szerveztségében egyet alkothatna. Imponáló egységében bizonynál erőteljesebb lenne a védekezése nem egy támadással szemben. Szétforgásoltsága kétségtelenül gyengíti.

A tiszó-beov közeledése alkalmából eszméljünk azokra az okokra, amelyek kétségtelenül közrehatóttak a tiszó-beovok létrejöttében s igyekezzünk békeséges egyetértéssel s a vallás buzdóbb ápolásával meggátolni, hogy további szenvedések érjék Izraelt.

Aki nem bizik bennem, az hagyja el a helyét

— Beszélgetés —

**Személyek: 1. A természetes részvénytársasági igazgató.
2. A fakóképű állástalan tanár.**

— Nagyon kavarja a kapucinerjét, tanár úr, talán ideges? Vagy nagyon elmereng valamin?

— Idegességre, hála Istennek, nines sok okom, nem vagyok se samesz, se rasekól. A *másik igaz*: valóban elmerengek, *tünödöm*. Még pedig *sokat tünödöm a mi rasekólunk idegességén*.

— A mi rasekólunk idegességén?! Ót tartja maga idegesnek? No, hallja? Hát az olyan nyugodt, hogy annak vagy egyáltalában ninesenek idegei, vagy hajókötélből vannak.

— Már pedig boesásson meg, a türelmetlenség, az ingerültség, az önuralom elvesztése — lehetnek ugyan rasekól-tulajdonságok, helyesebben: egyes rasekólok tulajdonságai, de nem a hajókötél idegek tulajdonságai. De tréfán kívül, — ez már egy kicsit sok, egy kicsit nyugtalanító.

— No, mi az, ami magát nyugtalanítja?

— Hát nézze, hogy a választások idején nyugtalanították őt bizonyos ellenzéki megmozdulások — ezt még megérttem. Elvégre a hatalom megtartásáról, vagy elvesztéséről volt szó. Megérttem tehát, hogy igénybe vett minden eszközt a hatalom megtartása érdekében: alkut, hatalmi szót, hatalmi nyomást és amit csak lehetett. De a hatalom birtokosait a hatalmi érdekeken felül *bizonyos erkölcsi szempontok* is kell, hogy kötelezzék. Ilyen pl. a *bizalom kérdése*. Aki egy erkölcsi közösség élén, mint aminő egy hitközség, a hatalom birtokosává lesz, az nem mondhat le a bizalomról, az nem mondhatja, hogy engem nem érdekel, X. vagy Y. bizik-e bennem és legkevésbé mondhatja azt, hogy aki pedig nem bizik bennem, az egyszerűen hagyja el a helyét, mondjon le. Egy kicsit zavarosak a mi rasekólunk fogalmai a bizalomhiány következményeiről. Sehol a világon nem azok szoktak lemondani, akik nem bíznak a választott vezetőben, hanem az a vezető szokott, sőt tartozik lemondani, aki elvesz-

tette a választói bizalmát. De úgy látszik a fogalmi zavaron keresztül is sejtheti, hogy valahogy így lehet a dolog, mert rögtön kijön a sodrából, ha valaki a kritika hangján mer megszólalni. S nehogy ez a hang általánosságá válhassék, hamar jön a dorong. Felvilágosítást adni, magyarázattal szolgálni, homályosságokat és kétségeket annak rendje és módja szerint eloszlatni — ez nem az ő módszere. Mert egyáltalában, *hogy mer* valaki felvilágosítást kérni, *hogy mer* valaki valamit nem érteni, vagy pláne nem helyeselni — aki ezt meri, legjobb, ha észrevétlenül eltűnik a színtérről, úgyszólván várnak a legkisebb kőved-stallumra is. Hát mondja, nem nyugtalanító idegességre vall az, ha valaki ilyen könnyen kijön a sodrából és nem üldözési mánia az, ha a legenyhébb kritikai szóban is detronizálási tendenciát lát?

— Azt meg kell érteni, ha egy nagy aktivitású, koncepciójú vezető férfiú nem szereti, hogy akárki bírálhassa az ő tetteit és akár ért hozzá, akár nem, kritikát gyakoroljon pl. az ő finansziális intézkedései fölött. Hát ez csak nem passzolhat neki?

— Már pedig akár passzol neki, akár nem, a kritikának elébe kell állni. Még pedig két okból: Egyrészt tárgyi okból, másrészt okosságból. Tárgyi okból azért, mert ha a kritikának nines igaza — aminthogy rasekólunk szerint sohasincs igaza — akkor a legkönnyebb dolog őt az igazság feltárással leteríteni és a hívek önműjongsága közben diadalmas sarkával a legyőzöttnek mellére hágni. Okosságból pedig azért kell a kritikának elébe állani, mert *hiába követel vagy rendel el a maga részére föltétlen bizalmat*, a 300 képviselőtestületi tagon kívül alig fog találni még néhányat, aki ne ejtődne gondolkodóba azon, hogy miért olyan ideges az az ember, ha a ténykedéséről és az elszámolásokhoz magyarázatot, kiegészítéseket és felvilágosí-

tásokat kérnek? Mert ilyen esetben nem lehet felülmaradni azal, hogy én nem adok felvilágosítást, mert bennem meg kell bízni, aki pedig nem bíz, annak nincs keresnivalója miközöttünk! Ez a magatartás olyan súlyos idegességet áru el, hogy mentegetni sem lehet. Hát hogy képzelik ezt a kancellárián, hogy a pesti neológ zsidóságot majd mindig úgy lehet táncoltatni, ahogy a Síp-utcaiban fütyülnek? Még akadhát nekem majd néhányan, akik követelni találják: *tessék már egyszer azokkal az adatokkal kiállni és ha az ellenzéki megnyilatkozások vádakat tartalmaznak, tessék magukat azok alól tisztázni.*

— **Higye el, hogy azok igen vádák és még hozzá alaptalan vádák.**

— Én nem vallom a *credot*, legkevésbé pedig azt, hogy *credo, quia absurdum*. Mert abszurdumnak kell lennie, hogy ezek a „vádak”, helyesebben tényállítások és kérdések tisztázhatók ne legyenek. Egyébként a nevezetes utolsó köz-

gyűlésen Dr. *Friedmann* Ignác megmondta: vagy tessék sajtópert indítani a „Zsidó Élet” ellen, vagy rektifikációt követelni tőle, vagy tessék egy bizottságot kiküldeni, amely a kérdéses ügyeket megvizsgálja. Mi csak megkérdezzük most mindazoktól az uraktól, akiknek vállaira a hitközség vezetőségére nehezedő felelősségből egy-egy rész esik: megkérdezzük egy *dr. Buday-Goldberger Leótól*, egy *Vida Jenőtől*, egy *Gallia Bélától*, egy *Kaszab Elemértől*, egy *Kálmán Henriktől*, egy *Wilhelm Károlytól*, stb.: helyesnek és korrekt elintézésnek tartják-e, hogy, ha bizonyos közpénzek elszámolásáról felvilágosításokat kérnek, akkor ahelyett, hogy azt mondanák: *tessék*, azt mondják, hogy: *én pedig nem adok felvilágosítást, mert bennem bízni kell!* Egyébként most már rövidesen el kell válni, hogy mi az illető urak felfogása, ezekről a kérdésekről és a raseköl-idegeskedéséről.

SPECTATOR

Szemere Samu tanügyi főtanácsos

Az idei előléptetések során Szemere Samu, izr. tanítóképzőnk igazgatóját, *tanügyi főtanácsossá* léptették elő az V. fiz. osztályba. Ez a jelentős kitüntetés szól a tudásnak, a paedagógusnak, az igazgatóknak, az embernek.

Írói munkásságát Szemere a philosophiának, a paedagógiának s ezen két tudomány történetének terén fejté ki. Giordano Bruno-ról szóló könyvét a Magyar Tudományos Akadémia adta ki. Bölelelet, nevelés, tudomány, művészet határkérdései foglalkoztatják s átvezetik a vallásbölelelet terére is. A tudomány, úgy tanítja Szemere, magyarul. — a philosophia értelmez. „Művészet mint valóságértelmezés” lényeglátó, lényegszemléltető igenlő valóságértelmezés. Itt találkozik a vallásos optimizmussal: a művészet közelebb áll a valláshoz, mint a tudományhoz. Szemere dolgozatai nagyrészt a Budapesti Szemlében s a Pester Lloydban jelennek meg. A kómikumról szóló tanulmányát franciául adta ki.

A Magyar Paedagogiai Társaságban székelt foglalva a paedagógia és philosophia kapcsolatát vizs-

gálta. (Dewey amerikai paedagógusról kiemeli, hogy nála nevelni annyi, mint gyarapítani: gyarapítani a nevelendőnek értelmi, erkölcsi tartalmát, tehát nevelni annyi, mint növelni Szentírásunk nyelvén: *giddél, rómém*, nagyobbá tenni, azaz nevelni.)

Szemere Samu a zsidóságnak lelkiismeretes, siker koronázta munkása. Tanítóképzőnknek vezetését válságos időben vette át. Kockán volt az intézet fennmaradása. Tanítóképzőnk főmunkáit és fejlődik. Növendékeinek Szemere odaadó fáradozással otthont és ellátást szerez. Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület vezetésében is előkelő helye van Szeme-

renek. A Tanítók Üdülőházában már régebben is előadásokat folytatott. Legutóbb a zsidó tanítók továbbképzésére javaslatot dolgozott ki. A tervezet csak azért nem vált valóra, mert az egyébként igen jóindulatú kormányhatóság a tanítók továbbképzését *állami* feladatnak tekinti, nem felekezetinek. Az Orsz. Izr. Tanító Egyesület 70. közgyűlésén, minap, Szemere mondta az ünnepi beszédet.

Zsidó felekezetünket Szemere más tereken is szolgálja. Éveken át ő állott a budai hitközség kulturális ügyeinek élén: ő rendezte a kulturális estéket, állandóan mint bevezető, gyakran mint előadó. A budai bibliai társulatnak, a budai hétfői estéknek alig van buzgóbb, alig fogékonyabb résztvevője mint Szemere.

Az Izr. Magyar Irodalmi Társulatnak előadó estéit ugyancsak Szemere rendezi Kóbor Tamással. Szemere szerkeszti az IMIT Évkönyveit is, ő fáradoz egyéb kiadványok közreadásában is.

Szemere írásait a világosság, Szemere életét a hűség jellemzi. Megindító kegyeletes hűsége egykori mestere Alexander Bernát iránt. Dénes Lajos és Szemere Samu mégeremteték az előkelő Alexander-Kört, amely havonta áldoz a mester tiszteletének.

Szemere Samu hű a tanítóihoz, hű a növendékeihez, hű az intézethez, hű a hivatáshoz, hű a magyar zsidósághoz. Kitüntetése a hűség jutalma.

Heller Bernát

— A zsidó nép és Palesztina. A Magyar Zsidók Pro Palesztina Szövetségének kiadásában megjelent dr. Osztérn Lipót fordításában annak a beszédnek a szövege, melyet dr. Chaim Weizmann, a Cionista Világszervezet és a Jewish Agency elnöke tartott a Palesztina bizottság előtt. A hatalmas beszéd plasztikusan világítja meg, nemesak magát a problémát, hanem azokat a jelenségeket is, melyek világszerte megnyilvánulva a legnagyobb mértékben aktuálisá teszik a hontalanra való zsidó tömegek elhelyezésének kérdését.

**Templomi aranyhímzések
frigszekrény-függöny
töraköppeny**
művészes kivitelben készülnek
Steiner Árminné
Budapest, Király-utca 8
Kiváncra anyagminták és rajzlatok díjtalanul

Legszebben, leggyorsabban és legolcsóbban mos, fest és tisztít a **GERÖFFY-gőzmosóda**
Legkisebb tételért is házhöz megyek. Telefonhívó 125-767. (VI, SZONDY-U, 66)

Lehet-e együttműködés a fővárosi hitközségek között?

Megegyezés jött létre a fővárosi segélyének kérdésében

Budapest székesfőváros — mint ismeretes támogatást nyújt a fővárosi felekezeteinek, így a főváros területén levő izraelita hitközségeknek is. Ezt a segélyt egy összegben illesztik be a főváros költségvetésébe és a hitközségek között előre megállapított kules szerint osztja fel.

1928-ban *Kaszab* Aladár elnöksége idején *megállapodás létesült* a pesti hitközségek között a felosztási kulesra vonatkozóan és ezt a kulesot respektálták a hitközségek és a főváros egyaránt. Ennek a békés állapotnak a pesti izraelita hitközség vetett véget, amikor 3 évvel ezelőtt kijelentette, hogy nem elégszik meg a kules szerint ráeső juttatással és magasabb kules megállapításához ragaszkodik. Akaratát keresztül is vitte, aminek következtében a többi hitközségnek támogatási összege alacsonyabb lett.

Elbe az érintett hitközségek

természetesen nem nyugodtak szó nélkül bele és így állandó vita keletkezett a segély megosztása kérdésében. Az ezévi segély összegének megállapítása után azonban a budai hitközség egyenesen vétőt emelt a segélynek, szerinte *sérelmes elosztási módjával* szemben. Ezt a tiltakozást a főváros tudomásul is vette és *Farkas* Ákos dr. és *Felkay* Ferenc dr. tanácsnokok *értekezletre* hívták össze a hitközségek vezetőit, hogy az állandó egyenetlenséget okozó kérdést nyugvópontra juttassák.

Az értekezleten ez teljes mértékben sikerült is, amennyiben a jelenlevő hitközségi vezetők elfogadták Buda ajánlatát és elhatározták, hogy *visszatérnek az 1928-as, ú. n. Kaszab alapra*.

Ime: Lehet békés együttműködést teremteni a pesti hitközségek között. Nem kell más hozzá, mint kölcsönös jóindulat és a másik fél érdekének respektálása!

A Nemzeti Színház jubiláris programjából — kifejejtették a zsidó szerzőket

Mi sem áll távolabb tőlünk, mint hogy az írónál, a vallást keresnők. Azonban mégis észre kell vennünk, hogy a Nemzeti Színház jubiláris programjából, amely itt van a kezünkben, kifejejtették a zsidó és zsidó származású szerzőket! Nemcsak az ujonnan bemutatandó művekre vonatkoztatjuk ezt, hanem azokra a művekre is, amelyek a jubiláris évben újból bemutatásra kerülnek.

Pedig ha a Nemzeti Színház történetének lapjait forgatjuk, nem egy olyan maradó és nagyjelentőségű műre akadunk, amelynek szünetrehozatala *korszakalkotó volt* a Nemzeti Színház történetében.

Elég az, ha rámutatunk *Hugo* Károlyra, akinek híres munkája a *Báró és Bankár*, ott szerepel minden irodalomtörténetben. Ezt a munkát már kor- és színműtörténelmi szempontból is be kellett volna mutatni a jubiláris esztendőben.

Itt van továbbá *Dóczy* Lajos báró, a Kisfaludy és Petőfi Társaság neves tagja, „*A csók*” című, versben írt műve, amely az Akadémia Teley-pályázatát nyerte, évek hosszu során át állandó kaszadarabja volt a Nemzeti Színháznak.

Ugyancsak nagy sikert aratott több műve közül *Széchy* Mária-ja is

szerte ismert *Lengyel* Menyhért is, akinek „*A hálás utókor*” című műve az Akadémia Vojnich-díjával itt kezdte meg diadalmas pályafutását. Ugyancsak a Nemzeti mutatta be a szerző „*A cárnő*”, „*Charlotte kisasszony*”, „*Sancho Pansa királysága*” című műveit is.

Szinte érthetetlen, hogy megfélekedtek *Szomorj* Dezsőről, akinek nem csupán társadalmi drámái (Péntek este, — A búcsú, — A rajongó Bolzay lány,) hanem hatalmas történeti drámái: *II. József*, *Mária Antónia*, *II. Lajos király* innen indultak ki diadalútjukra.

A legszebb mesejáték szerzője: *Szép Ernő* is kimaradt, pedig nem ártott volna az „*Egyszeri királyfi*”-t is a műsorra tűzni.

Végül pedig kimaradt *Hevesi* Sándor, a színpad legalaposabb ismerője, a Nemzeti Színház nagy igazgatója is, akinek számos műve, közöttük az „*Elzevir*” és a „*Császár és komédiás*” nagy sikert arattak. Ugyancsak ő ültette át *Jókai* számos művét a színpadra és ha a Nemzeti Színház *Jókait* akart volna hozni, akkor választhatott volna *Hevesi* művei között.

Ennyi híres nagy szerző kimaradása, ha nem is célzatos, de legalább is igen feltűnő.

t-r.

Herzl-Bialik emlékünnepe.

— **Herzl-Bialik emlékünnepe.** Június 30-án, szépszámú közönség jelenlétében tartotta a Magyar Cionista Szövetség *Herzl-Bialik emlékünnepe*-jét. Ifj. *Miklós Gyula* nagy hatást keltett beszédében emlékezett meg a cionizmus e két vezetőalakjáról. Az ünnepélyen *Tordai Judit* művészi érzéssel adta elő *Prinz Joachim* egyik szövegét.

Pályázat.

A Budai Izraelita Hitközség Elöljárósága pályázatot hirdet középiskolai vallás tanári állásra. Pályázhatnak hittanárak és a *Ferenc József* rabbiképző intézetben oklevelet nyert rabbik. Az állás ideiglenes jellegű, — folyó évi szeptember hó 1-én elfoglalandó és egy próbaévre szól. Fizetés megállapodás szerint.

Pályázati határidő 1937. júl. 31.

A magyar állampolgárságot igazoló okirattal felszerelt pályázati kérvényeket a budai izr. hitközség titkárságához kell benyújtani.

Dr. Kriszhaber Adolf s. k. elnök.

Kammer Vilmos s. k. iskolaszéki elnök.

Diósi Jenő s. k. főtitkár.

Síremlékek
a legolcsóbb árban
Lówy-nél Budán
II. Fő-u. 79. Tel. 1-515-81.
Fióközet és telep III. Bécsi-út
A trolleybus indulási állomásától 2 percrenyire.

HIREK

NAPTÁRO

1937. július 14., szerda — Áb 6. — július 15., csütörtök — Áb 7. — július 16., péntek — Áb 8. (szombat bejöv.: 7.37.) — július 17., szombat — Áb 9., Sabbath Chazon (hetiszakasz: Dövörim, Haftora: Chazon Jesajahu, 3. perek, szombat kimen.: 8.22) — július 18., vasárnap, — Áb 10. Tisó beöv bõjtje — július 19., hétfő — Áb 11. — július 20., kedd — Áb 12., — július 21., szerda — Áb 13., július 22., csütörtök — Áb 14. — július 23., péntek — Áb 15. Chamisó ószor bööv, szombat bejöv.: 7.30) — július 24., szombat — Áb 16. Sabbath Nachamu (Hetiszakasz: Vóészchanon, Haftóra: Nachamu, nachamu, 4. perek, szombat kimen.: 8.15)

OLVASÓINKHOZ!

Augusztustól kezdve új hajlékból indul útjára a „Zsidó Élet”. Új szerkesztőségünk és kiadóhivatalunk címe: VII., Erzsébet-körút 18—20., a telefonszám a régi: 136—361.

Igen természetes, hogy ez a költözködés pusztá címváltozást jelent olvasótáborunk szempontjából, mert új munkahelyére is a régi harcok, meg nem alkuvó szellemet viszi magával a lap kápróált munkatársi gárdája. Mégis felhasználjuk az alkalmat, hogy akkor, amikor régi szerkesztőségünkötől, anyai keserű és diadalmas óráink színhelyétől búcsút veszünk, megköszönjük olvasótáborunknak azt a ragaszkodást, megértést és bizalmat, mellyel az elmúlt évek során munkásságunkat kísérte és támogatta. Ez az együttérzés, melynek oly számtalan jelével találkoztunk nehéz küzdelmeink közepette, jelenti számunkra a bizonyosságot, hogy az út, melyen haladunk helyes, olvasóink maguk is érzik és tudják, hogy a harcra, melynek ütközeteit még egyre vívjuk, szükség van a zsidó felekezeti közélet levegőjének megtisztítása céljából és bennünket küzdelmeinkben valóban csak önzetlen, minden önös szemponttól mentes segíteni-akarással vezet.

Igy nem is marad számunkra más hátra, mint annak egyszerű le-

szögezése, maradunk, akik voltunk: szókimondóak, igazságkeresők, ellenfelei minden olyan jelenségnek, mely káros és elítélendő felekezeti életünk szempontjából, de nem elenségei senkinek. Dolgozunk tovább a magyarság és zsidóság érdekében és ehhez a munkánkhoz kérjük olvasóközösségünk további támogatását.

A „ZSIDÓ ÉLET” szerkesztősége.

— **Tisó-bööv.** A tisó-bööv előtti kilenc napot a hagyomány szigorított gyásznapokul hústalan napoknak rendelte. A tisó-bööv esti istentisztelet halkán gyászistentisztelet módjára kezdődik. A gyász külsőleg is láthatóvá lesz: a frigszekrényről eltávolítják a kárpítot. Ima után a földre ülnek s az előimádkozó a hagyományos szomorú dallamon énekl el Écho megilláját, melyben Jeremiás próféta, mint szemtanú, megrendítő leírását adja Jeruzsálem pusztulásának. A reggeli istentisztelet hasonlóan halk, gyászos mederben folyik. Ima után az emberek ismét a földre ülnek s a „kínoszt” énekl el, melynek befejező részét a nagy költő? Juda Halévi mélyérzésű gyászenekéi alkotják.

— **Köszönetnyilvánítás.** Áldott-elmékü apósom, néhai Angyal Samu pécsi nagykereskedő elhunyásával hozzám érkezett részvénytárgyakokat hálás szívvel köszöni Dr. Földváry Miklós.

Jorga tanár gettót kíván a román zsidók számára. Prof. Nicola Jorga, Románia vezető történettudósa és volt miniszterelnöke, az ország egyik legbefolyásosabb politikusa a „Liga Kultura” Jassy-ban megtartott nagygyűlésén kijelentette, hogy szükségesnek tartja Románia zsidó lakosságának az egyéb lakosságtól való elkülönítését és a templomok, valamint a kormány és kulturális intézmények körül egy tiszta román zóna létesítését. Jelenleg beható tárgyalások folynak Jorga és több antiszemita román politikus között egy oly kormány megalakítása céljából, mely az országot az árjaparagrafusnak megfelelően alakítaná át.

— **Eljegyzés.** Grünfeld Mancika a pásztói hitközség elnökének leánya és Stern Gyula (Verpelét) jegyesek.

— **A felekezeti béke jegyében.** A cecei frontharcosok zászlóavatási ünnepén a katolikus plébános és a református lelkész után Dr. Scheiber Lajos budapesti rabbi tartott nagyszabású, mesterien felépített beszédet és megáldotta a zászlót. A hallgatóság, melynek soraiban ott láttuk dr. Farkas Elemér képviselőt, Kenessey Gyula fősolgabíró mindvégig feszült figyelemmel kísérte dr. Scheiber szavait.

A XX. cionista kongresszus programja. Jeruzsálemi jelentések szerint a XX. cionista kongresszus végrehajtó bizottsága most tette közzé a kongresszus programját. A program szerint a kongresszus nem fog 12 napnál tovább tartani és elsősorban a napirenden szereplő politikai kérdésekkel fog foglalkozni. A tervek szerint a kongresszust kedden, augusztus 3-án nyitják meg este 8 órakor a zürichi „Tonhalle”-ban 500 delegátus jelenlétében. A politikai kérdések között természetesen elsősorban Palesztina kérdésével foglalkozik a kongresszus. A cionista végrehajtó bizottság egyhangúlag állást foglalt Palesztina felosztása ellen és követeli, hogy Anglia mandátumát továbbra is tartsa meg.

— **Dr. Adler Vilmos főrabbi 70 éves.** A minap töltötte be hetvenedik születésnapját dr. Adler Vilmos a hatvani hitközség köztisztviselőben álló főrabbi, a magyar rabbikar egyik legkiválóbb tagja. Negyvenegyedik éve működik hitközségében ahol két nemzedéket nevelt fel a haza szeretetében és az istenfélelem szolgálatában. Legjelentékenyebb munkája a „Péntek esték” című imagyűteménye. A háború alatt mint táborigazgató működött és beszédeivel hitet és erőt öntött a hadba vonuló katonákba.

Nemzeti szocialista propaganda Amerikában. John McCormack, az amerikai kongresszus demokrata-párti képviselője beszédet tartott a rádióban a nemzeti szocialista propagandáról és ennek kapcsán 18 olyan agitátort nevezett meg, akik elárasztják Amerikát nemzeti szocialista propagandával. Ezek között szerepel szerinte dr. Luther német követ, von Killinger San Francisko német konzulja és Thea Rasche pilótanő.

Előkelő uriaszony

a Barcsay-gimnázium közvetlen közelében
tanári korrepetálással, külön szobával
teljes ellátást (orth. kóser) adna 1—2
diák számára. Cím: a kiadóhivatalban.

— Az Országos Magyar Zsidó Múzeum tudományos és művészeti egyesület június 26-án tartotta évi rendes közgyűlését Wertheimer Adolf elnöklete alatt. A közgyűlés napirendjén szerepelt dr. Mezey Ferenc és dr. Gábor Gyula az Izr. Orsz. Iroda volt elnöke, illetve ügyvezető elnöke arcképleleplezése. A portrékat Perlott Csaba festőművész készítette. Az ünnepi emléksbeszédet Stern Samu tartotta, utána Guttman Mihály dr. és Lunzer Pál beszéltek. Ezután áttértek dr. Munkácsi Ernő múzeumi ügyv. igazgató, igazgatósági jelentésére, amelynek során Wertheimer elnök bemutatja a múzeum első kiadmányát dr. Munkácsi Ernő új könyvét. A közgyűlés egyhangúlag elfogadta az évi jelentést, a zárszámadást és a költségvetést.

Az Anglo-Jewish Association évi közgyűlése. Az Anglo-Jewish Association Londonban megtartott évi közgyűlésén Leonard G. Montefiore, ismét egyhangúlag az egyesület elnökévé választották. Montefiore ezután beszámolt a Joint Foreign Committee újjáalakításáról, s sajnálattal állapította meg, hogy az Association ezentúl ebben a testületben csak három tagsági helyet kap. Erre a három helyre a közgyűlés az elnökön kívül Sir Philip Magnus és Leonard Steint választotta meg.

500.000 fát ültettek el a Keren Kajemeth területén. A jelenlegi ültetési évad alatt a Zsidó Nemzeti Alap területén 500.000 facsemetét ültettek el. Eddig összesen 9000 dunam földet fásított be a Keren Kajemeth. A zavargások folyamán arab terroristák több, mint ötven ezer fát pusztítottak el.

— **A Mikéfé közgyűlése.** A Magyar Izr. Kézmű és Földművelési Egyesület június 24-én tartotta 95-ik évi rendes közgyűlését. Dr. Stein Emil az egyesület nagykonceptiójú és közszeretetének örvendő elnöke, megnyitó beszédében kegyeletét róta le nagy elődje, dr. Kohner Adolf báró iránt, majd a múlt évben elhunyt feledhetetlen elnökasszonyának: Klein Gyulának arcképét leplezte le és emlékalapítványt fogadtatott el nevének megörökítésére. Beszéde további során hangsúlyozta a Mikéfére háruló nagy feladatot az egzisztenciák biztosítása terén, amelyre kitűnő alka-

lom nyílik a 100 személyes új tanoncotthon, a kertészképzőtelep felémelt létszámának és egy új intézmény: a legényotthon révén. A nagy tetszéssel fogadott beszéd után Kertész Ödön egyesületi igazgató ismertette az évi jelentést és merleget, kidomborítva a nagy célokat és tennivalókat és rámutatva arra a nagy küzdelemre, melyet az intézménynek fennmaradásaért kell folytatnia. A zárszámadás elfogadása után az egyesület díszelnöke: dr. Hevesi Simon vezető főrabbi fejezte ki a közgyűlés hálás köszönetét dr. Stein Emilnek, majd dr. Naményi Ernő az új otthon megnyitása alkalmából az Országos Iparvédő Egyesület díszoklevelét nyújtotta át az egyesületnek és Kertész igazgatónak az iparnevelés terén szerzett érdemei elismeréséül.

Ünnepi játékok Jeruzsálemben. 1939. évben Palesztinában, előreláthatólag ünnepi játékokat fognak rendezni, melyek középpontja egy héber bibliai dráma lesz. Az előadások színhelye részben Jeruzsálem, részben Tel-Aviv lesz. Jeruzsálemben a Scopus hegyen épített Amphiteatrumban fogják megtartani az előadásokat, míg Tel Avivban modern aréna épülne. Mindkettő terveit Oscar Kaufmann, a világhírű, jelenleg Palesztinában működő német építész készíti. Az előadásokban részvételre elsősorban a két híres héber színház, az „Ohol” és a „Habima” jöhet számításba, ezenkívül tárgyalások folynak híres művészekkel, mint Joseph Schildkraut, Paul Muni, Fritz Kortner és Ernst Deutsch. A zenei részt a Hubermann-zenekar látná el. A terv iniciatívája Dr. Arthur Ründt bécsi íróé. A legfontosabb államokban bizottságok alakulnak a terv keresztülvitelére. Bernhard Shaw, Viscount Samuel, Prof. Einstein és Prof. Max Reinhardt, máris kilátásba helyezték közreműködésüket.

— **70 éves az Orsz. Izr. Tanítóegyesület.** Ünnepélyes külsőségek között zajlott le az Orsz. Izr. Tanítóegyesület 70-ik díszközgyűlése. Schichtanz Armin elnöki megnyi-

tója után dr. Hevesi Simon vezető főrabbi, dr. Kiss Arnold budai vezető főrabbi, dr. Deutsch Adolf igazgató, dr. Rosenák Miksa egészségügyi főtanácsos, Wertheimer Adolf igazgató és még többen köszöntötték a jubiláló egyesületet. Az üdvözlések elhangzása után Weisz Vihar Béla alkalmi ódáját szavalta nagy sikerrel, majd dr. Szemere Samu az Orsz. Izr. Tanítóképző Intézet igazgatója nagyszabású beszédben vázolta az egyesület törekvéseit és eredményeit. Dr. Vilner Ferenc titkári jelentése után Danzinger Zsigmond pécsi igazgatótanító „Játszik-e vagy tanít az új elemi iskola” címmel tartotta meg nagy érdeklődéssel kísért pedagógiai előadását. Bárd Vilmos tanító, Ábrányi Aladár igazgató és Bíró Samu ny. igazgató jelentései után Szabó Adolf korelnök elrendelte a választások megejtését, melyeknek eredményét Erdős József igazgató hirdette ki. Ismét megválasztották a régi vezetőséget, élükön Schichtanz Armin elnökkel. A közgyűlés a Himnusz hangjaival ért véget.

Tizenkétezer zsidó vándorolt ki Berlinből 1936-ban. Hivatalos statisztika szerint 12.000 zsidó vándorolt ki 1936. évben Berlinből. Ez a szám a statisztika szerint zsidó hitűekre és nem csupán zsidó „fajuakra” vonatkozik.

— **Frontharcos zászlóavatás Hajdúszoboszlón.** Az Országos Frontharcos Szövetség hajdúszoboszlói csoportja ünnepélyes keretek között tartotta zászlóavató ünnepségét. Az ünnepély, amelyen részt vettek a vármegye minden részéből egybesereglett frontharcosok és a nagyszámú tisztii küldöttség, az orth. izr. hitközség tanácstermében Stahler Dániel m. kir. kormánytanácsos, a hitközség volt elnöke és örökös díszelnöke által emelt és a 18 hősi halott nevét megörökítő emlékmű előtt kezdődött. A frontharcosok és a tisztii küldöttség zárt sorokban vonultak fel a felavatandó zászló alatt a hitközség dísztermébe, ahol Grosz Imre emléklapos főhadnagy, hitközségi elnök üdvözlő beszéde után Katz Armin főrabbi mondotta el lelkes, hazafias ünnepi beszédét, majd megáldotta a zászlót. Az ünnepély a Himnusz hangjaival ért véget. A zsidótemplomból a katolikus, majd a református templomba vonultak a küldöttségek utána pedig a főtéren folytatódott a felemelő ünnepély.

Ujonnán iratott

nagy Tóra
eladó.

Cim: a kiadóhivatalban.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Árjaparagrafus
a Sipuccában
a „Zsidó Élet” ellen

Amint méltóztatnak tudni, a diktatori hatalom csak úgy teljes, ha megszabhatja, ki mint gondolkozzék ki mint világszemléljen, mit olvasson és főképen mit — ne olvasson. Megtűdtük, hogy az a siputcai tisztviselői, aki a „Zsidó Élet”-et rendszeresen meri olvasni, vagy pláne arra előfizetni mer, minősített fajgyalázást követ el és ezért állás- és kenyérvesztés jár. Hát nem boldog ez a magyar zsidóság? Már ő is gyakorolhatja az árjaparagrafust, még pedig ugyancsak zsidókkal szemben. Mert csak így valódi az árjaparagrafus.

Az akkurátus kancellária

Legendák vannak elterjedve arról, hogy a sipuceai kancellária mennyit és milyen megbízhatósággal dolgozik. Hát a megbízhatóságra — egyelőre — csak ezt az egy példát. A kinyomatott nagy 1936. évi jelentés, amely a hitközség eljáróságának a jelentése és amelyet aláírt a főtitkár és az elnök is, a 20. lap. 2. hasábján ezt mondja: „Örömmel emlékezzünk meg *Goldberger Salamon leánygimnáziumi igazgatónk*.” stb., alatta pedig ezt: „Ugyancsak elismeréssel emlékezzünk meg *dr. Fürst Aladár leánygimnáziumi tanárunkról*...” stb. Köztudomású, hogy mindakettő a *fiúgimnáziumnál* működik, az előbbi az iskola fennállása óta, 18 éve, az utóbbi pedig 16 éve. Hát ilyen az ő akkurátusságuk és megbízhatóságuk: *egy* fiú- és *egy* leánygimnáziumunk van és azok igazgatóit és tanárait is feleserélik.

Gyászolni elvégre mindenütt lehet

Egyik olvasónk megrökönyödve közölte velünk, hogy nemrégiben, június 28-án volt, elment egy kis friss levegőt és vidám jazz-muzsikát élvezni a Tarjánba. Körültekint, hát — nem akar hinni a szeméinek, mert kit látnak szemei? A mély gyászba borult rasekeli familia: apa és gyermekei ülnek a szomszéd asztalnál. S ezen a mi ol-

vasónk szörnyen elesodálkozott. Elvégre — úgymond — pont egy héttel előbb parentálta el az elnök méltán tisztelt feleségét a hitközség közgyűlése, egy héttel később mégsem való pont a Tarján jazz-muzsikájából a vigasz írját magába szívni.

— Nincs igaza, felettük olvasónknak, mert először is gyászolni mindenütt lehet, másodsor pedig talán hallotta már, hogy a szefárdok úgy súlyosbítják a maguk számára a jomkipuri böjt gyötrelmét, hogy a legjobb falatokkal úsan megrakott asztalt ülik körül, persze anélkül, hogy bármihez hozzá is nyúljanak. Nos hát talán a gyász fájdalmát akarták azok is még gyöttrőbbé és még mélyebbé tenni, akik lesújtott szívüket a Tarján jazz-ostromának tették ki.

„Nem fontos,
hogy mit ír a Zsidó
Élet”

A Legyező tudósítása szerint ezt mondta volna a hitközségi közgyűlésen közbeszólásképen az egyik előljáró, aki a „magyar zsidó szellemi élet kiváló vezéralakja.” Hát mi csak ezt feleljük. Lehet, hogy neki nem fontos az, amit mi írunk. Hanem talán az a fontos, amit még nem írunk meg — egyelőre.

Körzeti csendélet

A főherri szellem és hangnem lassankint áthatja az egyes körzetek kis főherroidjait is. Az egyik ilyen kis körzeti templomban történt, hogy a rabbi — elvégre, Istenem, ő is csak ember — elkésve érkezett meg a mincha-imára. A főherreke persze ezt nagyon rosszalta, de hát még sem akart a rabbival szemben *durva* lenni, hát ima után odament hozzá és igen jól hallhatóan a következő szellemességet produkálta a főherri tekintély esorbíthatlansága érdekében:

— *Én nem parancsolom, hanem csak kérem, jöjjön pontosan az imához.*

— A rabbi?...

A rabbi nyelt egyet és — hallgatott.

Egy másik körzeti csendélet

Ugyanebben a kis templomban ugyancsak mincha-imára gyűltek a hívek. De ennek az imaháznak

egyik melléktermében is gyülekezés folyt: a templom asztaltársaságának tagjai jöttek össze megbeszélésre. Egyszer csak ebből a gyülekezetből előlép a templom egyik előkelő tagja, tekintélyes főherri szivarból pöfkélve a füstöt, besiet a templomba — a szivar persze továbbra is a szájában! — és odaszól az egyik előljárónak:

— Kérlek, imádkoztassál, aztán jöjj hamar át a másik szobába, mert az asztaltársaságnak szüksége van rád.

És ezzel hatalmas, kékesen fodorozódó füstfelhőt hagyva maga mögött a templomban, — kiment az asztaltársasághoz.

Jaj, de megijedtem!

Barátaim szörnyen rámijsztettek azzal a hírrel, hogy én, már mint *Spectator*, a rettenetes gyűlöletsgépből egyszerre udvarképesbe létem elő a Sip-uticában.

— Hogy — hogy?

— Hát nem te vetted fel kb. háromnegyed év előtt *egyik spectatori beszélgetésben*, hogy sürgősen új zsidó ipariskolákat kell létesíteni, hogy ez nem is kerülne olyan sokba és még azt is megmondta, hogy miféle új ipariskolákat tartanál legkönnyebben megvalósíthatóknak? És ime, a legutóbbi közgyűlésen már be is jelentették, hogy új ipariskolát fognak csinálni. Ime bizonyosság Isten és ember előtt, hogy udvarképes lettél a Főher előtt.

— Hát én nagyon meg vagyok rémülve, mondtam, de hát én nem fogom a magam ideáját most azért rossznak tartani, mert ők akarják megvalósítani. Csak csinálják meg jól.

Prof. Karl Jaspert elbocsátották állásából. Karl Jaspert, a heidelbergi egyetem világhírű filozófia tanárát a tisztviselő törvény alapján elbocsátották állásából; nem taníthat többé egyetlen német egyetemen sem. Ennek az intézkedésnek oka az, hogy Jaspernek zsidó nő a felesége.

Iparművész jutányosan készít babákat, di. vámpárnákat, függönyöket és egyéb iparművészeti cikkeket, Kivánságra házhoz megy.
Cím: a kiadóhivatalban.

Báró Kohner Adolf és a Mikéfe

Irta: Kertész Ödön,
a Mikéfe igazgatója

Ahogy a klasszikus korban városok versenyeztek, hogy egy nagy férfit magukénak vallhassanak, úgy törekszenek zsidó intézmények **báró Kohner Adolfot** — földi életének befejeztével — sajátjuknak lefoglalni. Az igazi nagyság dokumentuma ez. De ha Kohner báró mindenütt alkotott is és mindenhol egész emberként értékelték, mégis — legalább a háború utáni évekig — a Mikéfe az ő személyével volt egybeforvva.

Az 1909 május 20-iki közgyűlésen iktatták be báró Kohner-t az egyesület elnöki székébe. Már ekkor szerzett érdemeket jutalmazott a közgyűlés. Egy évtizedes munkával realizálta *dr. Neumann Armin* eszméit, mint vezetőségi tag megvásárolta, berendezette és részben berendezte a *kertészképzőtelepet*, felhasználva a cél érdekében külföldön szerzett tapasztalatait, főleg az ahlemi izr. kertészképző berendezésénél. És székfoglaló beszédében már azt hirdeti, hogy az egyesületnek emberbaráti tevékenysége mellett a kulturális jelleget kell mindjobban kidomborítani. Esméi, elhatározásai yannak mindkét ágnál. Vallásosságát követel az intézetekben, de a lényegét és nem a formát helyezi elős helyre. Amidőn egy ülésen kifogásolják, hogy a növénydekek a társalgóban végzik imájukat, azt feleli, hogy az egészen megfelelő és korántsem oly profán hely, mint azok a vigadó és mulató helyiségek, melyekben a budapesti zsidóság nagyrésze a főnappali istentiszteletet tartja. A magyar zsidóság árvait a *magyar haza számára kívánja felnevelni*, ezért nem volt hajlandó a növénydekeknek külföldön való önállósítását támogatni. Egyik közgyűlésen felszólaló kiválóság az ő mentalitása szerint jelenti ki, hogy aki a földé, az a hazáé.

A nagy és hatalmas békebeli Mikéfét 4-500 pártfogoltjával nagy koncepcióval irányítja és oly célkitűzésekkel, melyek már túllépik az egyesület kereteit. Hirdeti is, hogy sohasem irányította a holt betű, hanem a célszerűség és lelkiismeretes megfontolás az egyén megsegítéséért a köznek szolgálva ezzel. És kibontakoznak az egyesületben új intézmények, hogy megszületésük után a szülői háztól elszakadva, önálló életet kezdenek. Így vetődik fel — az iparositanoncotthon ebéd-aktiójának megoldása érdekében is — a diákmenza eszméje, hogy később mint az Omike diákmenzája teljesíthesse áldásos feladatát. A kiünlakó növénydekek sorsa érleli meg a patronálás ügyét, hogy azután *dr. Hevesi Simon* főrabbi-val és boldogult *Székelly Ferenc*-el együtt az egyesület égisze alatt megalakuljon a *Patronage Egyesület*, mely azóta önállóan végzi kitűzött feladatait.

És ki tudja, milyen alkotások bontakoznak ki, ha közbe nem jön a háború, amidőn már a meglévőket kell a felborulástól megóvni és a háború okozta sebek gyógyításának előkészületeit megtenni. 1917-iki közgyűlési beszédében ezt hirdeti: „Vége a patriarhális állapotnak, amidőn a tanonc szinte a mester családjának tagjai közé számított, vele lakott és övele étkezett. A megváltozott életviszonyok, de a nagyipar hatalmas térhódítása is hozzájárul ennek az állapotnak megszűnéséhez”. Új irányokról szól, melyek tért foglalnak az iparban, de fokozott mértékben a mezőgazdaságban. Szakemberek nevelését kívánja, akik tudással és szakismeretükkel az új vívmányokat hasznosítani tudhassák, mert Magyarország jövője a racionális gazdálkodás és az iparosítás megvalósításától függ. De azért az egyesület programjában nem lát változást, mert ezt hirdeti: *„A célunk mindig ugyanaz volt és marad: segíteni a nincsteleneken, megóvni a serdülő ifjúságot a bukástól, használni a társadalomnak, erősíteni a magyar zsidóságot és szolgálni magyar hazánkat”*. És e nagy lélek akkor is a gátan van, amikor apai szíve megsebesül és csak legbensőbb környezetben fakad ki így: „Semmi sem akarok lenni, hisz mindent a fiamért akartam”. Ehez járulnak az összeomlásban és a kommunban szenvedett lelki bajok, de nem csügged és amidőn a romokból feltámasztja az egyesület intézményeit, kijelenti, hogy a zsidóság az igazságtalan támadások közepette csak úgy állhat meg, ha a legnagyobb áldozatkészséggel fog önmagáért és intézményeiért sikra szállni.

1920-ban a gyűléslet útjára térőktől elégtételt remél azzal, hogy tettüket megbánják. A Mikéfével kapcsolatban ezt mondja: *„A zsidó etihát, mely termő őstalaja a jónak és nemesnek, be fogjuk gyökereztetni védenekünk lelkebe, hogy hitünk fővényeinek megtartásán és tanításainak érvényesítésén át legjobbj, leghívebb és leghasznosabb fiai legyenek a hazának”*. Ebből a gondolatmenetből sarjadt az az elhatározás, hogy a tanoncotthon visszanyerésével elsőnek a templom állított helyre romjaiból. 1921-22-ben minden közgyűlési és választmányi beszéde a zsidó igazság hirdetését tartalmazza. Csak néhány mondatot szakítunk ki a hatalmas esokorból: *„Mi magyar zsidók nem kérünk kegyet, sem előnyöket, sem úgynevezett liberalizmust, csupán igazságot, honpolgári mértéket és méltó megbecsülést.”* — „Nem hagyjuk ezt a jogunkat, de nem is hagyhatjuk, mert nem csupán jog, hanem erkölcsi kötelesség, nem dac, hanem az önértet postula-

tuma”. *„Nekünk is hazánk ez ország, mi is fiai vagyunk csak úgy mint azok, akik ma mostohatév-reink. Várjuk megtérésüket, hogy a szülőhaza iránt való közös érzésben vetekedhessünk az új világ megteremtésében”*. — Megállapítja, hogy a magyar zsidóság és benne az egyesület ismét a polgári jogokat védő küzdelemnek középpontjába került. A helyzet csak annyiban módosult, hogy míg az elődök új jogokért küzdöttek, most a már megszerzettek megtartásáért kell harcot folytatni.

Bizalom, remény hatja át Kohner Adolfot és csak muló betegségek tartja az akkori állapotokat. Még mindig foglalkozik a 100 bennlakó befogadást biztosító tanoncotthon létesítésével, valamint a kertészképzőtelepek mezőgazdasági tanintézetébe való kifejlesztésével. Am csakhamar látja, hogy az egyetem kapui bezárulnak a zsidó hallgatók előtt, hogy az ipartörvény rendelkezései új korlátokat állítanak és hogy a kertésztelepen 5-re redukálták a vizsgára bocsátottak létszámát. Visszavonul az egyesülettől, hogy nemsokára a magyar zsidóság fórumán: az *Országos Iroda elnöki székéből* gyógyítson, úgy véelve, hogy ezzel a Mikéfe ügyét is előbbre viszi.

Haláláig mindig érdeklődött szeretett intézménye iránt és minden közgyűlés előtt referáltatott magának annak helyzetéről. És míg segíteni tudott, segített ez a nagy ember, aki mint igazi úr a legegyszerűbb, a legkövetlenebb volt, de azért soha nem kellett lesszállnia a pidesztálról, mert mindenkit magához emelt.

A magyar zsidóság reményt méríthet az ő egyéniségéből és dicső emlékét ápolni szent kötelessége.

— Szegény gyermekek nyaralása. Az Izr. Szünidei Gyermektelep Egyesület június 15-én, e hó 1-én és 2-án indította útnak a nyaraló gyermekek első csoportjait, Péterhegyre, Diósjenőre és Balatonboglárra, összesen 310 gyermeket, kik 4-4 hétig üdülnek a telepeken. Augusztusban újabb 400 gyermeket szándékozik telepeire küldeni, miután az igénylők száma sokkal nagyobb, mint az elmúlt évben. E nagy összeget igénylő akció céljaira ezúttal is a nemesszívű emberbarátok segítségét kéri az egyesület, mivel az augusztusi csoportokat csak akkor tudja útnak indítani, ha a nagyközönség áldozatkészsége ezt adományaival lehetővé teszi. Adományok az Angol-Magyar Bank rt. és a Magyar Ált. Hitelbank Rt. központjánál lévő folyószámlájára, valamint a 25.418 sz. postatakarékpénztári csekk számlára kiildhetők.

A zsidók köz- és magánjoga Lengyelországban

Irta: Dr. STEIN ARTUR Budapest

2. Bevezetés.

Mielőtt a lengyelországi zsidók köz- és magánjogának történeti fejlődését és jelen kialakulását ismertetnők, három alapfogalmat kell tisztázni, mint a tárgyhoz tartozót: zsidó, jog és Lengyelország. Mindhárom alapfogalom körül egy egész könyvtárra való irodalom keletkezett, mi csak annyiban érintjük és ismertetjük — röviden — mindegyiket, amennyiben megismerendő tárgyunkkal szorosan összefüggnek.

a) Zsidó.

A zsidókat izraelitáknak és hébernek is nevezik. A zsidó elnevezés rendszerint a népi, az izraelitával a felekezeti jelleget jelölik, míg hébernek nyelvét.

A zsidó elnevezés a Jehudó szóból származik. Jehudó volt Jákob ősatyánk 12 fiúgyermeké közül a negyedik. E tizenkét fiúgyermeknek megfelelően a zsidóság tizenkét törzsre oszlott. A Jehudó leszármazóit magában foglaló törzset is Jehudónak nevezték. Később e törzs nevével jelölték Jákob tizenkét fiának összes leszármazóit. Némelyek szerint azért, mert Jehudó törzséből származott Dávid király, a zsidók uralkodója és Dávid király házából származik majdan a Messiás is. A másik nézet szerint a babyloniai fogságból Palesztinába visszatért zsidók jórésze Jehudó törzsbeli volt és ezek szóródtak szét a világ négy tájára és ezért nevezik a diaszpórában szétszórt zsidóságot Jehudónak. A harmadik magyarázat szerint Izrael tizenkét törzséből tíz törzs Izrael országának bukásával felőrldött, a megmaradt Jehudó és Benjámin törzs Jehudó királyságában élt, amely a görög-római világ révén Judáa néven lett ismeretes és lett a Jehudóból Judáa, Jude, Jud, Jid, Zsid, zsidó.

Az izraelita elnevezés Jákob ősatyánkra vezethető vissza, aki Isten angyalával küzdött és győztes maradt, miért is előbb Isten angyala, utóbb Isten is Jiszraelnek (Jeser él—Isten küzdője) nevezte el. Leszármazói a Jiszraeliták-izraeliták.

Legrégibb elnevezésük a héber. Egyesek szerint Noé elsőszülött fiának, Sémnek, Éver nevű dédunokájától kapták volna a leszármazók a

héber nevet. Mások szerint a héber elnevezés az éver szóból származik, amely „túloldalt” jelent. Már Ábráhámmal kapcsolatban, akit „túloldalinak” neveztek, nemesak azért, mert az Eufrátés folyó túloldaláról jött Palesztinába, hanem azért is, mert erkösi, vallási tekintetben ellentétes nézetet vallott, különváltan, elkülönülten élt egy másik oldalon, egy másik világban. Bálványimádók voltak a föld lakói, a túloldali Ábráhám pedig a láthatatlan Egyisten örökkévalóságát hirdette.

Ábráhámnak ez a túloldalisága, különválása és elkülönültsége végigvonul a világ történelmében Ábráhám utódainál, a zsidóknál, akik változatlanul megmaradtak „túloldaliaknak” az időnként és koronként változó és váltakozó korszakkal szemben. És amint a túloldali Ábráhám különváltsága és elkülönültsége kortársait kivételes intézkedésekre készítette vele szemben: a történelem során mindenütt és mindenkor kivételes intézkedéseket léptettek életbe Ábráhám irányának követőivel, a zsidókkal szemben is. A kivételes intézkedések tehát Ábráhámgig vezethetők vissza és Ábráhámtól kezdve napjainkig sem szüntek meg teljesen.

A zsidóknak világnézete ugyanis azóta is szembenáll, ellentétes, túloldali, az összes ismert világnézetek is visszavezethetők Ábráhám koráig és több-kevesebb változattal a történelem során állandóan kimutathatók napjainkig. A ma uralkodó világnézetek — a judaizmus mellett a krisztianizmus és a hitlerizmus — csakúgy megvoltak már Ábráhám korában, amint megvoltak a világtörténelem során és megvannak ma is. A világtörténelem során más volt a nevük, a korszaklemeknek megfelelően módosultak, de valójában mindig és mindenkor megvoltak e világnézetek. Épp ezért talán nem is anakronizmus, ha ezen világnézeteket a mai elnevezések alatt ismertetjük, természetesen eskis a jogalkotásra kiható vonatkozásaikban.

A judaizmus világnézetét a Tóra tartalmazza. Mert a Tóra nemesak a zsidók történetét, hanem köz- és magánéletüket szabályozó törvényeket is nyújtja. A Tóra történeti elbeszéléseiben és törvényeiben van lefektetve a judaizmusnak, a zsidóságnak világnézete.

(Folytatjuk.)

Feltárták Jeruzsálem harmadik falát és kiásták Dávid király palotáját

Sukenik professzor előadása átátása eredményéről

Rendkívül érdekes előadást tartott pénteken délelőtt a magyar sajtó meghívott képviselői előtt Prof. L. Sukenik, a jeruzsálemi héber egyetem archeologiai tanára. A világhírű tudós azoknak az ásatásoknak eredményeit ismertette, melyek most folynak vezetése alatt a Szentföldön.

Igen érdekes és nemesak művészet és kortörténeti, hanem vallástörténeti szempontból és fontos eredményt produkáltak ezek az ásatások a Kr. u. 1, 4, 5 és 6-ik évszázadok zsinagógáinak feltáráásával kapcsolatban. Ezekben a zsinagógákban ugyanis művészi falfestményeket, freskókat és mozaikokat találtak, annak bizonyítékául, hogy egyrészt létezett igen jelentékeny zsidó népművészet, amely kivesztett és egyáltalán nem volt tilos, zsidó templomot képes ábrázolásokkal díszíteni. Így a Beth-Alfában feltárt templomban találtak egy mozaik képet, mely Izsák feláldozását ábrázolja, az Euftrat mentén feltárt templom falán pedig bibliai jelenségeket tartalmazó freskókat talált. Ezek a leletek azonban azt is bizonyítják, hogy a zsidók a második templom lerombolása után nem szóródtak szét Palesztinából a világ minden tájára felé, hanem tovább éltek ott a maguk kulturéletét, csak Jeruzsálemet voltak kénytelenek elhagyni, az ország egyéb részeiben még évszázadokon át tartózkodtak.

Az ásatások során feltárta Sukenik tanár Jeruzsálem harmadik falát, Dávid király palotáját és Samariában a zsidó királyné palotáját. Elefántesont díszítéseket és kerámiákat is találtak a paloták feltárása során. Látható, hogy úgy az építési, mint a művészi kultúra igen magas fokon állott ebben a korszakban.

A jeruzsálemi egyetem archeologiai munkásságát — amint Sukenik tanár elmondotta — egy Kutszer nevű egyszerű szabómester adománya teszi lehetővé. Ez a szabómester Afrika Vinduk nevű városában élt és végrendeletében 65.000 fontot hagyományozott az egyetemre, melyből az adók és illetékek levonása után 50.000 font jutott az egyetemnek. A szabómester a legfukarabb életmódot folytatta, hatalmas vagyont gyűjtött és ezt a vagyont utolsó penny-ig az egyetemnek juttatta, mely ebből építette fel az archeologiai muzeumot, míg a megmaradt tőke kamatait a muzeum fenntartására, részben pedig a további ásatásokra fordítja.

Gyönyörűen éneklő

harzi kanárik és kalitkák

eladók. Cim: a kiadóhivatalban.

Az IMIT közgyűlése

Az *Israelita Magyar Irodalmi Társulat* június 23-án tartotta meg rendes évi közgyűlését a Ferenc József Orsz. Rabbiképző Intézet dísztermében. Az ülés ezáltal a szokottnál is nagyobb érdeklődés hegyében folyt le.

Wertheimer Adolf elnök nagy-szabású megnyitójában a társulatnak ez évben elhunyt tagjairól emlékezett meg. Többek között megkapó szavakkal esetelte azt a vesztéséget, mely *Lőw* Sámuel dr. valamint *Kohner* Adolf báró igazgatósági tagok elvesztésével a társulatot érte, akik fáradhatatlan buzgalommal, mindenkor a haza és felekezet javát szolgálták. Meghatóan meleg szavakkal emlékezett meg *Somlyó* Zoltánról, a tragikus sorsú nagy magyar zsidó költőről. Bejelentette továbbá, hogy a mai nehéz idők ellenére is jelentős eredményekre mutathat fel a társulat azzal hogy harmincegy év után, kiadhatja a *Magyar Zsidó Oklevéltár* II., III., és IV. kötetét. A munka előre láthatólag ez év szeptemberében fog megjelenni; a három kötet körülbelül 2100 lapnyi terjedelmű lesz és már előre is nagy érdeklődést váltott ki különböző tudományos körökben. A vallás és közoktatásügyi minisztérium, valamint a Magyar Tudományos Akadémia anyagi támogatásukkal iparkodtak megkönnyíteni az Oklevéltár kiadását. A munka bolti ára valószínűleg 40 pengő lesz; a társulat tagjai pedig díjmentesen fogják megkapni.

Nagy lelkesedéssel fogadta a közgyűlés az elnöknek ama bejelentését, hogy a társulat Mózes öt könyvének egy újabb magyar fordításban való kiadását határozta el, magyarázatokkal együtt, még pedig a Magyarországról elszármazott dr. *Herz*, londoni főrabbiól elnevezett Herz-féle biblia alapján. Herz dr. nemesak a könyv szerzői jogát engedte át az IMIT-nek, hanem jelentős anyagi segítséggel is támogatja a társulatot e törekvése megvalósításában. A munka szerkesztését a rabbiképző rektora meg teológiai professzorai végzik.

A magas színvonalu elnöki megnyitót *Hajdú* Miklós dr. *Guttmann* Mihály dr., *Endrei* Henrik dr. *Balagi* Ernő dr., *Farkas* József dr., *Hevesi* Ferenc dr., *Kun* Lajos dr., *Mandl* Bernát és *Fränkel* Ernő dr. nagy figyelemmel végig hallgatót felszólalásai követték és mind-

annyian nagy elismeréssel méltatták az elnökség eredményes munkáját.

Az indítványok során, *Weiss* Márton, tanár, az esztergomi izr. hitközség megbízásából, meghívta a társulatot, hogy jövő évi közgyűlését Esztergomban tartsa meg, mely város 1938-ban országos ünnepek színhelye lesz.

Az ülés végén, az elnök *Mandl* Bernátnak, az Oklevéltár szerkesztése körül kifejtett buzgó munkásságáért és nagy érdemeiért a társulat háláját tolmácsolta. A közgyűlés az elnök üdvözlő szavait, nagy tetszéssel kísérte. Majd az elnök megköszönte a tagok kitartó figyelmét és meleg érdeklődést és az ülést bezárja.

Stiller Bertalan emléke

Kegyeletes ünnepség keretében leplezték le a zsidó kórház kertjében dr. *Stiller Bertalan* egyetemi rk. tanárnak, a nagy tudósnek mellszobrát, születésének századik évfordulója alkalmából. A kultuszminisztériumot dr. *Prodán* János min. osztálytanácsos, a Pázmán Péter tudományegyetem orvosi karát dr. *Herczog* Ferenc egyetemi tanár és dr. *Bence* Gyula egyetemi tanár, az Orvosszövetséget dr. *Hüll* Hümér egyetemi tanár, az Orvosegyesületet dr. *Temesváry* Rezső egyetemi magántanár, az Orvoskamarát dr. *Jakobi* József, a fővárost dr. *Szécsi* Ernő tisztifőorvos-helyettes, a MABI igazgatóságát dr. *Szasszovszky* László igazgató-főorvos képviselte az ünnepségen, melyen megjelent a Hitközség elöljárósága, a felekezeti intézmények vezetősége, a kórház orvosi kara és a főváros zsidó társadalmának színe-java.

Stern Samu hitközségi elnök méltatta elsőnek dr. *Stiller Bertalan* jelentőségét és nagy orvosi és emberi kvalitásait, utána dr. *Alapy* Henrik egyetemi rk. tanár, a nagy tudós egykori asszisztense beszélt, majd dr. *Bence* Gyula egyetemi tanár állította a hallga-

tóság elé dr. *Stiller Bertalan* orvosi portréját.

Dr. *Temesváry* Rezső egyetemi magántanár volt az ünnepség utolsó szónoka. Az ünnepséget emlékbéd követte, melyen *Vértes* Emil üdvözölte a megjelent vendégeket, utána pedig dr. *Lévy* Lajos igazgató-főorvos olvasta fel báró *Korányi* Sándor egyetemi tanárnak levelét, melyben a kiváló professzor a nagy tudós emlékének áldozik.

Perdöntő magyar könyvek

Málnási Ödön:

A magyar nemzet őszinte története

Az utóbbi években egynéhányan megírták hazánk történetét, sőt, egy egészen nagyterjedelmű s kiváló történelmi művel, a *Hóman-Szekfű*-félével gyarapodtunk, azonban *Málnási Ödön*, egri tanár és történész könyve a megszokott történelmi művektől, történelmi stílusút merőben elüt. Kíméletlen őszinteség, az okok lehető legteljesebb föltárása előfordult már máskor is, de az agitatórikus hang, az az izzó szenvedélyesség, mellyel *Málnási* elevenek és holtak fölött ítélt: a *reformáció korának hitvitázoira emlékezett!* *Málnási* jobboldali, sőt szélsőjobboldali ember, aki többek között pl. nyíltan hirdeti: katonai parancsuralomnak kell jönnie s talán épp jobboldalisága teszi érthetővé, hogy nem is akar elfogulatlan lenni; fanatikus útkeresése, az igazságtalanságok, ostobaságok fölött érzett fájdalom elragadja s viszi vágta, a jó Isten tudja hová s meddig. És végeredményben épp ez az agiatórikus hang teszi meg a nyelvét olykor ellenszenvenessé s sok-sok igazsága azért talál viszszaütésre, mert az olvasó nem érzi s nem érti tökéletesen: mi is a célja mindezzel a szerzőnek.

Nekünk, zsidóknak, föltötte szükséges hosszasan elidőzni *Málnási* könyvének. Részben azért, mert *Málnási*, annak ellenére, hogy szélsőjobboldali író, hatalmas felkészültségével, szintén nem esett, s nem eshetett be a jobboldalt oly stereotyp egyformasággal hangoztatott zsidózási szövegek hangoztatásába. Jól látja, hogy Magyarország jelenlegi állapotának évezredes eredői vannak s tisztában van azzal is, hogy a zsidók csak azt a szere-

Gyermek és diáküldülő a Svábhegyen.

Subalpin, klimatikus gyógyhatású vidéken, 1700 négyzetöles parkban, **dr. Frenkel Bernát** vallás-tanár **Zsidó nevelőintézetében.** Prospektus díjmentes. I. Zalai-ut 11. Telefon: 165-608.

pet töltötték be, amit vélük az arisztokrácia betöltött. „A zsidókérdés megoldásához a magyar társadalom strukturáját kellett volna korszerűen megváltoztatni és a feudalizmus lebontásával, a kapitalizmusba való erős állami beavatkozással a régi mulasztásokat pótolni és ezzel együtt a zsidókérdést is végérvényesen megoldani. Azonban az útszéli antiszemitizmus csak arra volt alkalmas, hogy az elkeseredett tömegek figyelmét a földbirtokpolitikai kérdésekről, a kapitalizmus körtüneteire terelje és közben, a sorsdöntő kérdések megemlékezésével, a nemzetietlen kapitalizmus tökéltbizományosait sohanemremélt mértékű befolyáshoz juttassa az államhatalommal szemben.”

Külön érdekessége Málnási Ödön könyvének, hogy hihetetlenül lesújtó bírálattal illeti a 67-es kiegyezést követő korszakot, me-

lyet mi, zsidók, szeretünk állandó mintaképnek tekinteni. Szentül hiszem, hogy ennek a korszaknak liberalizmusa nem volt őszinte, s hogy mennyire nem volt, azt talán legjobban az a sajnálatos, de egyben fölülte jellemző tény bizonyítja: a sok Tisza-rajongó s a ferencjózsefi korszakot dícsőítő, serlegekkel kezükben beszédek tartó politikusok közül ezideig egyetlen egy sem akadt, aki a könyv állításait gyöngíteni próbálta volna!

Málnási Ödön könyve minden sorában izgalmasan érdekes s intőjelel lehet számunkra: *hogy sorunkat a magyarsághoz kapcsoljuk, ez ne jelentsen kormányzatokhoz, uralkodó rendszerekhez való kapcsolódást. A magyar zsidóság helye a széles magyar nép rétegek mellett s közöttük kell legyen egy igazságos strukturájú Magyarhonban!*

Dénes Béla

Emlékek

Írta: FELEKI SÁNDOR

(7)

Ebben az ítéletben mindenki megnyugodhatott, mert hisz gróf Cziráky Antal Mózes európai híru jogtudós volt, Magyarország legfőbb hivatalos méltóságát töltötte be mint országbíró s emellett nemese és felvilágosodottan gondolkodó férfi a börtön, ahová zsidó előjáró vagy rabbi ítélkezése alapján a bűnöst (akár keresztény, akár zsidó volt) bezárták, még most is megvan a templom épületében. Teljesen sötét, nyirkos odú, egy négyzetdeciméternyi kis, rácesal ellátott nyílással. Szóval nem valami kívánatos hely. Figyelemre méltók a szerződésnek — mely nagy gondossággal minden eshetőségre kiterjed — 18-ik és 1-ik pontjai, melyek így szólnak:

„Achtzehntens: Im Fall Krieg, Pest oder Feuerbrunst (welches Gott der Allmächtige von uns gnädiglich abwähren wolle), diesen Ort gänzlich vetielge und die Juden-Gemeinde daher von hier sich weggeben müsste, so ist selbe von allen Verbündlichkeiten losgesprochen. Neunzehntens: Sollten sich unter der Juden-Gemeinde einige Ruhe-Störer oder Halsstarrige befinden (was ich zwar nicht hoffe), die die Herrschaftlichen Befehle oder die Rechtmässigen Verordnun-

gen Ihrer Vorsteher übertreten, so werden selbe das erstmal ermahnet, das zweitemal mit Geld oder Leibes-Strafe geüchtigt, das drittemal aber von der hiesigen Juden-Gemeinde ausgestossen und von hier vortgejaget werden.”

A 20 pontból álló szerződés a nagyhíru jogtudós földesúrnak finom lelkiületéről, minden vallás iránt egyformán érzett tiszteletéről ad bizonyítást. Hol vannak egyesek ettől, a szerződés keltétől számított százötven év múlva!

Nem esoda, hogy kétszázötven év alatt Lovasberényben soha sem ütötte fel fejét a vallási türelmetlenség, amit bizonyít az is, hogy néhány hó előtt óriási többséggel választotta meg a lovasberényi kerületországyűlési képviselőjévé dr. Griger Miklóst, ezt a felvilágosodott, nagylelkű apátplebánost.

Nem akarom az olvasót unatni továbbra a gróf Czirákyak lovasberényi levéltárában talált s a zsidóságra vonatkozó érdekes okiratok ismertetésével, csak még néhányat említek fel, melyek szintén fényes bizonyítékok, hogy ez az ősrégi mágnás család már kétszáz év előtt is a zsidót ép oly polgárnak tartotta, mint más vallás felekezeteit. Igen megható gróf Cziráky Mózes Antal országbírónak egy 1809-ben kelt s a lovasberényi zsidó hitközséghez írt levele, melyben — ér-

tesülvén a hitközségi tagoknak civakodásáról — meleg szívvél figyelemzetti őket a békés együttélésre. Ezen irat többek között így szól: „Dessgleichen habe ich nicht ohne Missvergnügen in Erfahrung gebracht, dass ohneachtet der in 15-ten Punkte von mir gegebenen wohlmeinenden Anordnung sich unter einigen Gliedern der hiesigem Gemeinde Hass, Verläumdung und Zwietracht verbreitet hat. Mit väterlicher Liebe warne ich sie, diese Streitigkeiten zu beseitigen, da ich bei richtig befundenen Klagen ohne Rücksicht auf Reichtum oder Armuth, den unschuldig verfolgten oder gekränkten mit jener Gerechtigkeit zu schützen nicht unterlassen werde, die ich zur immerwährenden Richtschnur meiner Handlungen angenommen habe”.

Mint már említettem a mór stílusban épült hatalmas templom több mint kétszáz éves. 1825-ben már gyökeres renoválásra szorult az imaház. A zsidó hitközség küldöttséget menesztett gróf Cziráky Mózeshez, hogy támogassa anyagilag ezen átalakítást. Akkor éppen Lovasberényben tartózkodott szüleinél látogatására a már hírneves Saphir Gottlieb, a nagy humorista, aki akkor még nem hagyta el zsidó hitét. A hitközség őt is felkérte, hogy vegyen részt a deputációban, amint az író szívesen vállalt. A nagylelkű gróftól éppen rossz kedvében találtak s indulatosan fakadt ki: „Miért akarnak a zsidók mindig kedvezményeket a keresztények től, holott ők feszítették keresztre a mi Megváltónkat!” — Saphir mélyen meghajolt és így szólt: „Kegyetlen uram, azok nem a lovasberényi, hanem a paksi zsidók voltak!” — A gróf elnevette magát s rögtön kiutalta a kívánt pénzt. A község úgy óhajtotta meghaláni a gróf nagylelkűségét, hogy az ő és feleségének érdemeit két díszes emléktáblán örökítették meg, mely táblák a templom két szemközti falán teljes épségükben ma is láthatók. Saphirról sok kedves adoma maradt fenn, mert gyakran ellátogatott szülőhelyére s ott mindig nagy tisztelettel fogadták. Egy alkalommal, péntek estén, fényesen kivilágították a templomot s a kántor megeresztette hangját, amelyre csak bírta. Az istentisztelet befejeztével a roshakohol megkérdezte a jelenvolt író, mi tetszett neki legjobban? Saphir egy szóval felelt: A szép gyertyaalotgatónál! (Lévéen ez esinos fiatal parasztnyecske). Itt említem még meg, hogy a templom renoválásának idején, 1825-ben, Baumgarten Izrael volt a hitközség elnöke, kinek unokái voltak Baumgarten Izidor a későbbi koronaügyész, majd kuriai tanácselnök és Baumgarten Károly táblai tanácselnök. Mindketten halálukig a zsidó vallás hűséges követői maradtak. Érdekes a hitközségi adózás több mint száz év előtt. Az I. osztályú adózók évi 12 frtot, a II. osztályúak 8 frtot, a III. osztálybeliek 6 frtot s a IV. osztálybeliek 2 frtot adóztak. (Folytatjuk.)